

Núm. 24 - Juliol - Agost - Setembre 1995

Miramar

VALLDEMOSSA

BANCA MARCH

C/ Chopin, 3
Telèfon 61 23 77
VALLDEMOSSA

LLIBRES I IMPRESSOS

Carrer de Can Troncoso, 3 - Tel. 71 26 60
07001 PALMA DE MALLORCA

Edicions Cort

**CALLEJERO
DE
PALMA**

UN INSTRUMENT NECESSARI

Carrer Can Troncoso, 3
Tel. 71 27 80 — Fax 72 00 36
07001 PALMA DE MALLORCA

COORDINACIÓ

Antònia Serrano i Darder
 EQUIP DE REDACCIÓ
 Antònia Maria Calafat i Rivas
 Margalida Calafat i Torres
 Nicolau S. Cañellas i Serrano
 Rafael Estaràs i Estaràs
 Miquel Joan i Salvà
 Catalina Julià i Noguera
 Jaume Mojà i Villalonga
 Joan Carles Palos i Nadal
 Benigne Palos i Vadell
 Miquel Ripoll i Rul-ian
 Antònia Serrano i Darder
 Matilde Serrano i Darder
 Pere Bru Serrano i Darder
 Sebastià Trias i Mercant
 INFORMACIÓ ESPORTIVA
 Bartomeu Torres i Morell
 Lluís Oliver Barceló
 Gaspar Mas Garcias
 INFORMACIÓ MUSICAL
 Jaume Capllonch
 Maria José Mas
 PASSATEMPS
 Bernadí Estaràs, «Gotzo»
 Ferran Móra i Gayà
 DIBUIX I FOTOGRAFIA
 Joana Lladó i Vila
 Josep Lladó i Vila
 Antoni Muntaner i Bujosa
 Josep Antoni Serrano i Darder
 Pre Bru Serrano i Torres
 Joan Tortella i Araque
 ASSESSORAMENT LINGÜÍSTIC
 Antònia Maria Calafat i Rivas
 Catalina Julià i Noguera
 COL-LABORACIONS
 Bernat Bauçà
 Alvaro Bauzà de Mirabó Orlandis
 Magdalena Boscana Mas
 Magdalena Boscana Ripoll
 Joan Cabot i Estarelles
 Bartomeu Calafat Lladó
 Mateu Colom
 Toni Colom Colom
 Maria Encarnació Coll
 Tomeu Estaràs Estaràs
 Lúcia Estaràs King
 Catalina Estradas Fernández
 Maria Dolors Estrades Calafat
 Francisca Genovart Frau
 Antoni Gili i Ferrer
 Josep Lladó Vila
 Miquel Morell Juan
 Joana Serra de Gayeta
 Frederic Soberats Liegey
 Magdalena Vila Vila
 MAQUETACIÓ
 Documenta Balear
 IMPRESSIO
 Impremta Politècnica
 DIPÒSIT LEGAL
 PM 761-1989

Els articles publicats a la revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

La revista *Miramar* és trimestral. Tanca l'edició per als diferents números que edita durant l'any el darrer dia dels mesos següents: febrer, maig, agost i novembre. Passat aquest termini, les col·laboracions i fotografies seran per al proper número. Gràcies.

EDITORIAL	4
INVESTIGACIÓ	
Orígens i escuts dels llinatges de Mallorca. Company	5
Els pescadors de Valldemossa (10). Almadraves i almadraves de vol	6
VISIONS HUMANES	
Blai Bonet	11
COL-LABORACIONS	
Cinquanta anys de perseverança	13
Sebastià Gili i Vives. Fundador de les Agustines Germanes de l'Empar	14
Recull de notícies i fotografies interessants tretes de l'arxiu d'Antoni Cabot Estarelles mentre fou vicari i llavors rector de Valldemossa	15
Notícies de l'arxiu de la família Bauzà de Mirabó	16
ENTREVISTA	
Joana Lladó Vila, presidenta de l'Associació de Dones de Valldemossa	18
OPINIÓ	
El català a l'estranger	19
LA VILA	
Ajuntament	20
Aquest manuscrit ha estat trobat a un monestir de l'Anglaterra i és d'autor anònim	21
Cròniques de na Dolores	22
Imatges d'antany	27
MARXA JOVE !!!	
Racó del jovent	28
Què passa per la llista cinematogràfica	28
Associació de Joves de Valldemossa	29
NOTÍCIES	
L'Escolania del vicari Homar	30
Els serveis socials a Valldemossa	32
Al teu costat ben aviat	32
Catalina Homar	33
Parlament llegit per Mateu Colom	33
MÚSICA	
Valldemossa i la seva música	36
Festival Chopin 1995	37
BÚSTIA OBERTA	
Cartes arribades a la nostra redacció	38
Altres temps	41
CULTURA	
La veu dels nostres poetes i glosadors	42
Llibres, revistes, periòdics i fulls informatius	45
Coloma Rosselló de Sans. Una excursionista de principis de segle	48
CREACIÓ LITERÀRIA	
Vora l'amo	49
Adonar-se'n	50
NOTÍCIES	
Calaix de sastre	51
ESPORTS	
Entrevista a Marc Marco	55
Excursió al Teix	55
Tennis	56
Dinar dels caçadors de filats	58
HUMOR	
Coverbos del dimoniet de na Catalineta	59
ESPORTS	
Llorenç Lladó Colom «Sito»	60
Futbol-sala	60
VII Olimpíada infantil Bunyola 95	61
PASSATEMPS	62

AGRAÏMENT: L'OCB agraeix profundament a l'artista pintor Josep Coll Bardolet l'obsequi que ens ha fet de les cobertes de la revista *Miramar*, les qual reproduïxen un oli realitzat per ell mateix amb gran encert.

Han passat quatre anys des que férem un editorial dedicat a les eleccions municipals i autonòmiques.

Ni fa quatre anys ni ara no hem fet propaganda per a cap partit polític. La revista s'ha mantingut neutral, tal vegada aquesta postura ha estat criticada, lloada o ignorada. En tot cas, ha estat la nostra decisió. Com que ha estat el poble el que ha decidit democràticament els que han de regir els seus destins aquests propers quatre anys.

Tres partits presentaren candidatura per a la batlia valldemossina, per ordre alfabètic: Grup Independent de Valldemossa, Partit Popular i Unió Mallorca.

El president de la taula B, Toni Mas, acomiada Lidia Oliver després que aquesta executàs democràticament el seu dret al vot.

Els tres han aconseguit arribar a l'Ajuntament, en primer lloc, el PP, amb 441 vots, cinc regidors; seguit pel GIV, amb 308 vots, tres regidors; i, finalment, UM, 160 vots, un regidor.

Des d'aquí donam l'enhorabona en primer lloc al poble per la seva participació i al batle i als regidors que han estat elegits. Desitjam que el nou equip municipal faci la seva tasca d'una manera justa i assenyada a favor de tot el municipi.

Volem esmentar que els resultats a Valldemossa de les votacions per al Parlament de les Illes Balears foren els següents:

PP	536
UM	134
PSM.....	120
PSOE.....	56
EVIB	21
IU.....	18
ERC	3
PIE.....	2
ASI	2
PRB	2
CB	1
FE DE LAS JONS.....	1

Felicitem també els parlamentaris, als quals desitjam encert en les seves decisions, claredat en les seves actuacions i igualtat i respecte per a tothom.

CAFETERIA ROMANÍ

TELÉFON 61 61 73
VALLEMOSSA - MALLORCA

Orígens i escuts dels llinatges de Mallorca

COMPANY

Procedeix d'un sobrenom a través del substantiu company, derivat del llatí *companis*, aplicat a un infant considerant-lo com a vingut per fer companyia als seus pares.

Tres membres d'aquest llinatge trobam a Mallorca a l'època de la cançesta catalana: Berenguer Company, que fou secretari del rei Jaume I, Guillem Company, notari de la casa de Bearn, i Pere Company, que intervingué en una transacció que tingué lloc en el claustre de la Catedral entre el bisbe de Barcelona i l'infant de Portugal. El primer d'ells obtingué en el Repartiment, entre altres propietats, un rafal al terme de Montuïri anomenat Algar, que amb els temps es diria Son Company; aquesta implantació al terme de Montuïri es mantenia encara al segle XVI, essent en aquesta vila on els Company es trobaven amb més abundància. Guillem en el Repartiment obtingué l'alqueria Bennazar, al terme de Sineu, i una altra al terme d'Inca anomenada Orioles.

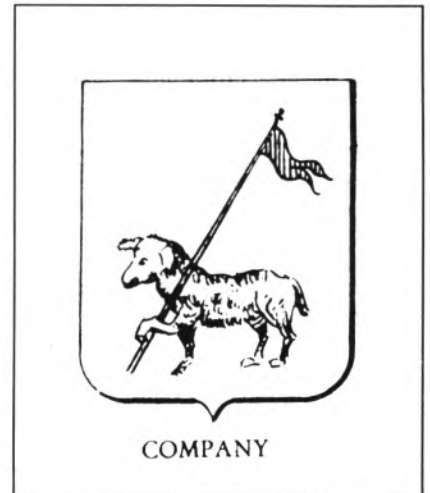
Finalment, Pere Company fou diputat per Montuïri l'any 1285 i jurà

obediència al rei Alfons III.

A continuació destacam alguns personatges que en èpoques més modernes han portat aquest nom:

- Joan Company (Algaida 1732- Génova, Itàlia 1806). Hebraïsta i classicista. El 1752 ingressà a la Companyia de Jesús. Essent estudiant de teologia a Barcelona (1760), escriví una interessant epístola sobre temes hebraïcs i féu, en hebreu, una dedicatòria al bisbe Ascensí de Sales que figura entre els preliminars de l'episcopologi de Barcelona de Mateu Aimeric. Professor de filosofia amb el seu germà Francesc al col·legi de Montis-ion de Mallorca, escriví uns *Rudimenta linguae graecae* el 1767, any en què hagué d'exiliar-se a causa del decret d'expulsió dels jesuïtes. Establert a Ferrara es dedicà principalment a l'apostolat directe entre els nombrosos jueus de la ciutat. El cardenal Mattei, arquebisbe de Ferrara, li encarregà la predicació a la diàspora jueva i la traducció al castellà d'algunes obres del jueu alexandrí Filó.

- Antoni Company (Palma s.

Escut: Un anyell amb una bandera vermella en camp de plata.

XVII). Gravador. El 1644 gravà el plànol de la ciutat de Palma, obra del matemàtic i prevere Antoni Garau, en làmina de coure, i l'any 1650 el mapa de l'illa per a la *Història de Mallorca* del militar i cronista Vicenç Mut.

Fons: *Gran Enciclopèdia Catalana, Els mallorquins nom a nom*, de G. Mestre Oliver, i *Memoria de los pobladores de Mallorca*, de Joaquim M. Bover.

Miquel Ripoll Rul·lan

 **BANC DE
CREDIT BALEAR**

Es Crèdit

Els pescadors de Valldemossa (10)

ALMADRAVES I ALMADRAVES DE VOL

Almadraves i tonyinaires

Hem de començar per dir que les *almadraves* de les quals parlarem no són autèntiques *almadraves*. La vertadera *almadrava* és un art de pesca consistent en un conjunt de *xarxes* de grans dimensions, que arriben a tenir alguns quilòmetres de longitud, que se situen perpendicularment a la costa, per interceptar el pas de les *tonyines*, a les quals condueix a l'interior d'una cambra, el cóp. Quan les *tonyines* són a l'interior del cóp, les fan sortir a l'exterior amb una altra *xarxa* situada al fons, en sortir a la superfície, les *tonyines* són arponejades i embarcades. L'art es manté calat durant llargues temporades. La importància de la inversió i de la infraestructura que requereixen fa que per explotar-les es constituïxin societats mercantils.

A Mallorca fa molt de temps que no hi ha vertaderes *almadraves*, per això s'usa el nom d'*almadrava* per anomenar un art que als llocs on hi ha o hi ha hagut *almadraves* fins fa poc, com Formentera, es diu *tonyinaire*. Els pescadors valldemosins no han sentit aquest nom, però s'usa a les pitiuses i a la costa Brava catalana. És a dir, que, tot i que al llarg de tot el treball l'anomenarem *almadrava*, el nom correcte d'aquest art és *tonyinaire*.

L'objectiu principal de totes aquestes *xarxes* és la *tonyina*. La *tonyina* és un peix depredador, que pot arribar a dos o tres metres i a pesar 500 quilos. Els exemplars de tres anys ja fan un metre de llarg i pesen 15 o 20 quilos. Les *tonyines*

emigren d'una banda a l'altra de la Mediterrània dos cops l'any i al llarg d'aquestes migracions van recorrent la costa de molt a prop (Demestre. 1991. Pàg. 40). Aquest seria l'origen de l'*almadrava* i de la *tonyineria*, arts encaminades a interceptar el pas de les *tonyines* devora la costa. Les *tonyines* que es capturaven solien pesar entre 15 i 30 kg i eren ben normals les de 25 kg (Delgado. 1921. Pàg. 286).

Els punts de sa sort

Les *almadraves* es *calaven* cada any al mateix lloc, en indrets concrets: els *punts*. Normalment l'*almadrava* es *calava* durant els mesos d'hivern (novembre-abril), durant

l'estiu als mateixos indrets se solia *calar* una *solta bonitolera*. Segons diuen els pescadors, l'*almadrava* es llevava amb la calor de l'estiu, perquè el peix capturat tot d'una tornava dolent. Això no està gaire clar, perquè als millors *punts*, com sa Foradada o cala Gat (a cala Rajada, el millor de Mallorca (Delgado. 1921. Pàg. 266)) es mantenia *calada* l'*almadrava* tot l'any. A l'estiu a sa Foradada es *calava* la *solta bonitolera* dins l'*almadrava*. Si les *tonyines* pegaven a la *solta*, la foradaven i s'enganxaven a l'*almadrava*. Així mateix hi havia punts on només es *calava* l'*almadrava* (*punts d'hivern*), com sa Bóta, o la *solta* (*punts d'estiu*), com sa punta Prima de sa For-

Nom	Localització	Punts	Font
punta de s'Aliga	Banyalbufar		oral
coll des Pi	sa Cova	Estiu	oral
cova de Coloms	sa Cova		1944
sa Bóta / es Canaryet	sa Marina	Hivern	oral
Font Figuera	Font Figuera		1944
cova de ses Nanses	s'Estaca		oral
esculls des Guix	Guix		oral, 1944
sa Foradada	sa Foradada	Tot l'any	oral, 1944, 1985
punta Prima	sa Foradada	Estiu	oral, 1944
torre de Deià	cala de Deià		oral, 1944
es Canaryet	Llucalcari		1944
es Gall	Alconàsser	Tot l'any	oral, 1944, 1985
s'Illa	Sóller		1944
sa Taleca	sa Costera		oral, 1944, 1985
es Serradell	cala Tuent		1944
Tuent	cala Tuent	Tot l'any	oral, 1944

1944: Oliver. 1944. Pàg. 41.
1985: Galmés. 1989. Pàg. 123.

Taula 1.

dada, que tenia fama de ser un bon punt per capturar-hi *bonítols*.

Amb el temps han desaparegut els punts menys bons i s'han mantingut els millors, el 1985 sols restaven: sa Foradada, es Gall i sa Taleca (Gal·més. 1989. Pàg. 123). A partir de fonts orals i escrites hem pogut recollir notícia de diferents punts (vegeu taula 1 i figura 1):

Cada any es feien dos sorteigs per repartir els punts. Devers Tots Sants (1 de novembre) se sortejaven els punts d'hivern on es calava l'*almadrava*, a finals d'abril, els d'estiu, on es calaven les *soltes bonitoleres*. Cada sorteig donava dret a pescar sis mesos a cada punt, però els millors punts, com sa Foradada, se sortejaven en dues tandes de tres mesos. Els punts de la banda de Valldemossa, des de sa punta de Banyalbufar fins a sa punta Beca, se sortejaven al Port de Sóller. Els millors punts d'*almadrava* de la banda de Sóller eren sa Foradada, Alconàsser i Tuent. Per calar *soltes* també eren molt bons els de sa punta Prima i el des coll des Pi. Els punts de més a migjorn se sortejaven a Andratx i els de tramuntana a Alcúdia.

Per posar la mà (participar al sorteig) calia ser *patró*, tenir una barca i una *almadrava*; però s'havia de dur el rol de la barca i la *xarxa* era precintada, per evitar que la fes servir més d'un *patró*. Els «Nadals» tenien tres *almadraves*, una per cada barca, així tenien més possibilitats al sorteig. A Valldemossa també tenien *almadraves* els «Verindos», els «Cutxos», els «Gotzos» (dues) i els «des Pou». Si el *patró* no tenia *almadrava*, la podia llogar a qualcú que tal volta no tenia barca (per exemple, a Valldemossa, els «Saletes», que no eren pescadors, en tenien una), per això quasi tots els pescadors, tenguessin o no *almadrava*, anaven al sorteig. Juan Delgado diu que hi anaven per mirar de treure els millors punts, que els que treien punts

Foto 1. Sembla que aquests pescadors del Port de Pollença de començaments de segle embarquen una pesa d'*almadrava* al *llaüt*. Per carregar-la s'anava fent *duja* (compondre la *xarxa* fent *ziga zaga*) damunt el primer home, en tenir-la carregat, es començava a carregar la segona i llavors la tercera. S'havia d'anar alerta: el primer podia haver fet *figa* quant s'acabava de carregar el darrer. Alguns pescadors valldemossins: en «Carabassa», es «Tarets»,... explotaren *almadraves* a Formentor: la de cala Engosalba i la de cala Murta.

dolents no solien pescar-hi i que al 75 per cent dels punts d'*almadrava* sortejats a Palma, el 1920, no s'hi havia pescat (Delgado. 1921. Pàg. 248). També n'hi havia que anaven al sorteig sense intenció de pescar i si treien un bon punt el venien o el llogaven (Delgado. 1921. Pàg. 249).

Per fer el sorteig es preparava una bossa, que contenia tants de papers com barques entraven en el sorteig. Als papers hi havia escrit el nom del punt, per exemple: sa Foradada primera. Qui treia aquest paper tenia dret a pescar-hi els primers tres mesos després del sorteig. Perquè hi hagués tants de papers com barques, s'hi afegien papers en blanc. A Sóller cada barca treia una *sort*. A Alcúdia hi posava mà el comandant de Marina i conten que quan ho feia, duia un paper ficat a l'anell... I hi havia una barca que en cada sorteig treia un punt dels bons!

Un cop havia tingut lloc el sorteig, els pescadors tenien quinze dies per redistribuir-se els punts que

havien tret. Si els punts estaven allunyats del seu port, els pescadors, que hi havien d'anar diàriament al rem o a la vela, tenien problemes per explotar-los. Sabem, per exemple, que si el *patró* Joan «Codony» de Sóller treia algun punt de la banda de Valldemossa, anava a mitges ambs els «Gotzos» des Port.

Els «Nadals» vengueren les *almadraves* entorn de 1944. Eren velles, la pesca a l'*almadrava* havia minvat molt i trobaren que no era rendible fer aquella despesa. Això ha estat una tendència general per tot arreu: les grans *almadraves* només es calen en indrets molts concrets, les *tonyines* quasi han desaparegut de la Mediterrània (Oliver. 1982. Pàg. 18). Avui a sa Foradada es cala la *moruna*, un art ben diferent, del qual parlarem en una altra ocasió.

L'*almadrava* i la solta bonitolera

L'*almadrava* era una gran *xarxa solta* (sense *armallar*) que, segons l'Arxiduc, amidava 170 metres de

llarg i 18 d'alçada (Habsburg. 1871. Pàg. 554). El 1944 Oliver diu que fa 250 o 300 metres de llarg, 20 d'alçada i la malla era de 12 cm (Oliver. 1944. Pàg. 40).

L'*almadrava* s'amarrava a terra per un extrem, el primer tram de la *xarxa* es recte i es disposa perpendicularment a la costa. Aquest primer tram recte es la *coa* i, segons Oliver, feia 200 metres de llarg (Oliver. 1944. Pàg. 40). Després d'aquest primer tros la *xarxa* dibuixava un caragol: el *rotle*. El començament del *rotle* es deia la *frontera* i el final es deia el *moridor* o el *reganx*. L'acabatall de l'*almadrava* es deia el *cap del reganx*. Per a la *coa* s'emprava *xarxa* vella i per al *rotle*, *xarxa* nova. Cada deu metres la *xarxa* es travava amb dos *pedrals* perquè quan fes mal temps no s'aplegàs. Perquè quedàs ben aferrada en terra, a la *nata de baix* s'hi muntaven plomets. Això era així perquè les *tonyines* solien pegar a la part de baix de la *xarxa*: «cercaven sa *nata de baix*» diuen els pescadors.

Per *calar-les* feien falta dues barques, una duia les *xarxes* i l'altra els *pedrals* i les *tralles*. Començaven calant la *coa*, fent-ne l'extrem a un *mort* o a terra i continuaven *calant* fins al *cap del reganx*.

Les *xarxes* s'havien de treure cada vint o trenta dies per *tenyir-les* i per netejar-les, perquè s'hi posava fang i llavors el peix no hi *pegava*. Quan treien les *xarxes* deixaven marcats els *morts* amb un *capcer* i després les *rellevaven* per unes altres perquè l'art quedàs sempre *calat*.

El mecanisme de pesca és senzill: el peix *costeja* prop de terra, en arribar a la *coa* es desvia i va a parar al *rotle*, on queda embullat. Per agafar les *sírvies*, que no peguen a la *xarxa* per si mateixes, les espantaven amb calç viva, copejant amb els rem i tirant pedres.

Un cop *calada* la *xarxa*, un pic cada dia a l'hivern i dos a l'estiu, anaven a fer el *reconeixement*, s'acostaven a la part exterior de la *frontera* de l'*almadrava* i amb un *vidre*

miraven si hi havia peix (l'Arxiduc diu que en comptes del *vidre* s'emprava oli per veure-hi davall l'aigua (Habsburg. 1871. Pàg. 554)). Pocs pics feien *net*, sempre en solien collir alguna, si bé les *topades* (grans collides) no eren molt freqüents. Si hi havia alguna *tonyina* enganxada, *cobraven* la *xarxa* per agafar el peix. Si hi havia qualche peix viu, esperaven que es morís, segons conten, la *tonyina*, un cop enganxada, es moria quasi tot d'una, perquè, diuen, «és un peix sanguinolent». Per treure el peix enganxat, *cobraven* la *xarxa* a braç, cada braçada l'anaven travant a l'*escaló* (la peça on es col·loca el rem). En tenir la *tonyina* a mà la fermaven per la *coa*, per por que mentres la *desemmallaven* no els caigués al fons. En haver-la *desenganxada*, l'embarcaven. La *tonyina* era esbutzada allà mateix.

Si els en queia alguna al fons, llavors l'enganxaven amb un *traidó*, un fitora gran, que acabava en un ganxo nuu, que no feia arpó. Li fermaven un tros de roba blanca, per poder-lo distingir sota l'aigua i mirant amb el *vidre* l'amollaven damunt el peix mort i l'enganxaven. Si per treure el peix havien de rompre alguna *malla* de l'*almadrava*, tot d'una la reparaven, perquè si no, per allà hi fugia molt de peix.

L'*almadrava* d'un *rotle* era la més normal, però «cuando el fondo y la configuración de la costa lo exige, se ha demostrado experimentalmente la conveniencia de poner doble cerco» (Delgado. 1921. Pàg. 247). Les *almadraves* de dos *rotles* eren les que havia descrit l'Arxiduc a *Die Balearen*, estaven formades per dues *xarxes*: una perpendicular a la costa, la *coa*, i una altra de perpendicular a la *coa* i que forma un *rotle* a cada cap (Habsburg. Ed. 1989. Pàg. 554). Hom recorda que els «Nadals Vells» calaren

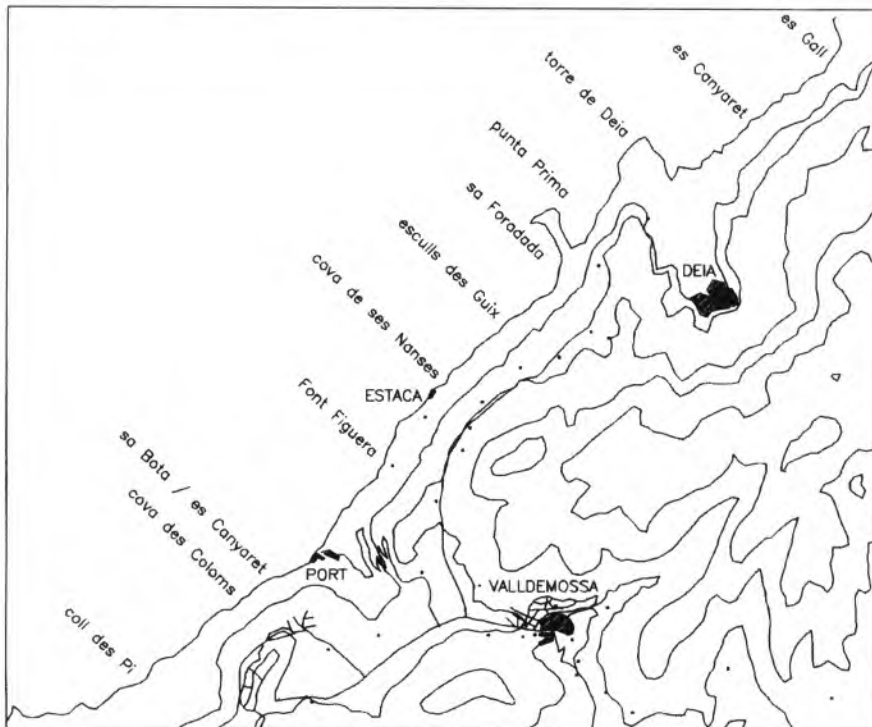

Figura 1. Localització dels punts de solta i d'*almadrava* de la costa de Valldemossa i Deià.

una d'aquestes *almadraves de dos rotles* a sa Bóta, devora sa Marina. Amb aquesta *almadrava* agafaren molt de peix, però la mar li va fer mal.

Les *soltes bonitoleres* eren *xarxes soltes* més petites i *cegues* que l'*almadrava*. Segons Oliver feien de 250 a 300 metres de llarg per 11 d'alçada, tenien una malla de 6 cm i es *calaven* dibuixant un caragol (Oliver. 1944. Pàg. 50). Igual que en el cas de les *almadraves*, també hi ha *soltes* de dos *rotles* (Llabrés. 1984. Pàg. 22). Amb aquesta *xarxa* es capturen *bonítols* i *melves* (Oliver. 1944. Pàg. 50).

L'almadrava de sa Foradada

El millor punt de la banda de tramuntana era el de na Foradada, fins al punt que els qui el treien pagaven la berenada a tots, es deia que «dóna més sa Foradada que cap finca». Allà es podien arribar a agafar tres-centes o quatre-centes *tonyines* en una temporada.

El 1920 s'hi pescaren noranta *tonyines*, que pesaren 3.600 kg (una mitjana de 40 kg per *tonyina*). La venda de les *tonyines* va representar 9.000 ptes., mentre que les despeses només pujaren a 4.000 ptes. El guany aquell any va ser de 5.000 ptes., doblers suficients per comprar un *llaüt* i una *almadrava* (Delgado. 1921. Pàg. 279-280).

En Pere Torres, «Forta» recorda haver pescat un hivern a l'*almadrava* de sa Foradada, entorn de 1934. Els primers tres mesos varen ser els millors, pescaren: entre quaranta i seixanta *tonyines*, quatre o cinc *emperadors* i dos *guàrdies civils* (peix gros també anomenat peix martell. Es diu així perquè té el cap prolongat lateralment, de forma semblant al tricorni de la Guàrdia Civil); la segona part de la temporada no va ser tan bona i només tragueren entre trenta i quaranta *tonyines*.

Si feia molt mal temps anaven a sa Foradada a peu des de Son Marroig i amollaven un *bot* des de

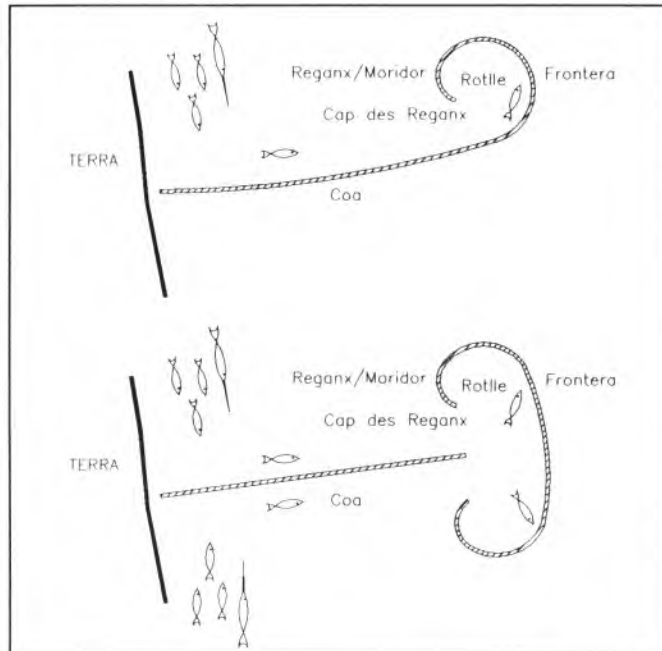

Figura 2. Esquema de l'*almadrava* d'un *rotlle* i de la de dos *rotles*. Els pescadors valldemossins les coneixien ambdues, si bé la primera era la més comuna. A *Die Balearen*, l'Arxiduc (1871) descriu la de dos *rotles*. Segons ell, la longitud total de la *xarxa* era de 170 metres, però Oliver (1944) diu que en feia entre 250 i 300.

l'*escar* que hi ha allà. Per anar més segurs l'amollaven fermat a terra amb una corda. En aquests casos pujaven el peix cap a Son Marroig i, si havien agafat una sola *tonyina*, la pujaven a l'esquena.

L'anecdota de l'*almadrava* de sa Foradada és quasi il·limitat, vat aquí algunes de les fetes que hem recollides:

Un pic, una *correntada* els va omplir l'*almadrava* d'alga i la va treure part fora de la Foradada. La trobaren perquè amb el *vidre* seguiren les síquies que l'*almadrava* havia deixat en el fons.

Un altre pic a l'*almadrava* de sa Foradada va entrar un *salroig* i va aplegar tot el *rotlle*. El *salroig* és un tauró gros i temible per la seva voracitat, de diverses espècies de les que els mariners anomenen taurons, principalment *Carcharodon Lamia*, l'*Odontaspis ferox* i l'*Oxyrhina Spallanzanii*; és un voraç depredador de les *tonyines* i, per tant, no sembla estrany que acabàs dins l'*almadrava*. Creient-lo mort, el treien amb un *gigre*, però mentre el treien va pegar esperonejada i ho va destrossar tot. Amb les restes de l'animal n'om-

pliren un parell de carros. Es «Puret» deia que duia una cabra dedins. Contenen que amb les vertebrades en feren cadires, però tractant-se d'un peix cartilaginós, això no és possible. Segurament les vertebrades que servien de cadires provenien de qualche balena que devia haver avarat a la costa valldemossina.

Els *dofins* no pegaven a les *almadraves*, però els *vells marins* desenganxaven les *tonyines* i les s'enduïen. Per desemmallar-les feien uns forats a la xarxa, segons Galmés eren tres forats molt característics: dos els feien amb les aletes i un amb la boca (Galmés. 1989. Pàg. 128). Això va ser motiu perquè en caçassin molts els pescadors, que veien com d'aquesta manera perdien una part de la pesca. En una ocasió els pescadors seguiren el rastre que havia deixat un vell marí fins a la cova on s'amagava i allà hi trobaren les restes de tres o quatre *tonyines*. Contenen que els pescadors vells en mataren un amb dinamita a sa Foradada. Cada dia els prenien un parell de *tonyines*, fins que un dia el trobaren ajaçat al fons i el mataren amb un barrobí.

A la Foradada s'han fet grans

pescades de *tonyines*: ens han contat que en «Rasca», un pescador deia-nenc, en anar a fer el *reconeixement* no va trobar l'*almadrava*. Havia fet una pescada de *tonyines* tan grossa que se n'havia anat a fons! Va fletar un vaixell de vela de Sóller, el Providència, només per endur-se'n les *tonyines* a Barcelona.

Segurament la glosa que recollí el pare Ginard a Valldemossa, Deià i Banyalbufar per al *Cançoner*, recorda aquesta feta (Ginard. Ed. 1981. Pàg. 172 i 179):

«En tonar a venir a Deià,
»no aneu a na Foradada
»que de sa nostra ⁽¹⁾ pescada
»molt de temps se'n parlarà»

Però de vegades hi havia bones *topades* en altres punts: un any els «Gotzos» *calaren* l'*almadrava* en es Canyaret, que no era considerat un punt gaire bo, i quasi tot d'una hi va haver una *topada* de setze *tonyines*. Quan les dugueren a Ciutat, a una peixetera anomenada na «Bolla», aquesta els va dir: «Si en «Gotzo» tiràs s'*almadrava* a sa plaça de Cort, ses *tonyines* anirien a tirar-s'hi».

Altres anècdotes

Recollint bibliografia sobre les *almadraves* hem trobat una sèrie de notícies de pescades de grans peixos que no ens podem estar de reproduir:

El 1895 a Alcúdia va pescar-se un gran tauró, de l'espècie *Carcharodon rondeletii*, que amidava quatre metres i mig de longitud. Sembla que va pegar a unes *soltes* que estaven calades molt prop una de l'altra i va enredar-s'hi: el varen dur a Barcelona i l'exhibiren en una plaça (Borja. 1895. Pàg. 9-10).

Poc abans de 1920 va pescar-se una gran *tonyina* de 150 kg a la Torre Nova, devers Estellencs, segurament es degué capturar amb una *almadrava* (Delgado. 1921. Pàg. 304).

A les *almadraves* de la badia de Palma es pescaven regularment taurons

pelegrí (*Cethorinus maximus*). Per exemple el 18 de març de 1929, a l'*almadrava* de sa Porrassa se'n va capturar un que va pesar més de 300 kg i que midava més de tres metres de longitud (Navarro. 1929. Pàg. 105-106).

Almadraves i soltes volants

A part de les *almadraves* que es paraven a la vorera, hi havia les *almadraves de vol*, aquestes eren grans xarxes que es calaven a alta mar i llavors es deixaven amarrades a popa de dues barques i a *córrer la corrent* tota la nit. Com que aquestes xarxes es calaven en alta mar, no hi havia cap sorteig per delimitar on *calar-les*. Era una pesca delicada, perquè el millor moment per *calar-les* eren els canvis de temps, i si de cop i volta entrava mal temps podia haver-hi molts de problemes, perquè treure les *xarxes* duia molt de temps. L'*almadrava volant* no es *calava* cada dia, sinó només els dies que hi havia senyal de peix, de vegades es passaven un mes sense *calar-la* (Delgado. 1921. Pàg. 285).

A Valldemossa es «Tarets», en «Carabassa» i el «sen Caminer», que pescaven per Alcúdia, armaren una companyia per pescar amb *soltes* i *almadraves volants*. També pescaren amb *almadraves volants* els «Raves», un vells pescadors valldemossins.

Segons Oliver, l'*almadrava volant* era una *xarxa* de deriva de 500 metres de longitud i 15 o 20 m d'altura, amb una malla de 12 cm. Es cala devers tres metres de profunditat, es marca amb suros col·locats cada quatre brases, a la part inferior uns pocs ploms la mantenen tibant (Oliver. 1944. Pàg. 41).

Segons el mateix autor, les *soltes volants* també són xarxes de deriva, que fan uns 500 metres de longitud i uns 13 d'altura, amb una malla de 5 cm. La situació de la *solta* es marca amb suros col·locats cada quatre brases (*senyals*). Es manté estirada gràcies a uns suros que hi ha

a la *nata* superior i a alguns ploms que hi ha a la *nata* inferior. Per a aquesta pesca sols calia un *llaüt*.

El 1920 les *almadraves volants* s'usaven especialment a la zona d'Alcúdia i Sóller (Delgado. 1921. Pàg. 276, 285); les *soltes volants* eren més abundants a la part d'Andratx (Delgado. 1921. Pàg. 296). Aquell any, entre els mesos de febrer i abril, les quinze *almadraves volants* de Sóller varen capturar 1.964 kg de *tonyines* (unes 80) (Delgado. 1921. Pàg. 278).

Nicolau S. Cañellas Serrano
Pere Bru Serrano Torres

BIBLIOGRAFIA

Fons orals:

Antònia Darder Boscana, «Antuanet de Can Gotzo». Nada el 1911.
Sebastià Juan Mas, «des Pou». Nat el 1935.
Nadal Torres Estrades, «Nadal». Nat el 1917.
Pere Torres Estrades, «Forta». Nat el 1922.

Fons escrits:

BORJA, J. 1895. «Un escualo de grandes dimensiones en la costa de Alcúdia (Mallorca)». *Revista de Pesca Marítima*. Tomo XI. Pàg. 9-10.
DELGADO, J. 1921. «La pesca marítima en España en 1920. Baleares». *Boletín de Pesca*. Núm. 61, 62 i 63. Pàg. 241-368.
DEMESTRE, M.; LEONART, J.; RUBIES, P. 1991. *Ciències del Mar. Volum I: Biologia de la Pesca*. «Trobada amb la Ciència», núm. 60, vol. I. CIRIT. Generalitat de Catalunya.
GALMES, A. 1989. «Pescadors i ormeigs que ja casi no hi són». *Cultura popular mallorquina. Aplec de pautes II*. Pàg. 105-142. Informacions Llevant, S.A. Manacor.
GINARD BAUÇA, R. Ed. 1981 (1966). *Cançoner popular de Mallorca. Volum tercer*. «Els treballs i els dies». Núm. 6. Editorial Moll.
HABSBURG, L.S. Ed. 1989 (1871). *Las Baleares por la palabra y el grabado. Vol. 6*. Sa Nostra. Palma.
LLABRES, M.; MARTORELL, J.M. 1984. *La pesquera de artes menores. Islas Baleares*.
NAVARRO, F. 1929. «Una nueva captura de «Cethorinus maximus» (Gunner) en Baleares». *Boletín de Pesca*. Núm. 152. Pàg. 105-107.
OLIVER, F. 1944. *El patrón de pesca en Mallorca*. Publicaciones del Instituto Social de la Marina (servicio cultural). Editorial Pellicer, S.L.
OLIVER NARBONA, M. 1982. *Almadrabas de la costa alicantina*. Universidad de Alicante. Caja de ahorros provincial de Alicante. Alacant.

1. Aquí els banyalbuferins deien: «vostra».

BLAI BONET

La meva intenció no és, ara i aquí, parlar de l'obra de Blai Bonet, malgrat que un dels meus problemes preferits és «*Primavera Infantil*» del qual sí que en vull transcriure uns fragments, per a gaudir-ne jo ara i perquè els que no el coneixeu el pugueu llegir, i recordar, de ben segur, aspectes de la vostra infantesa.

Record,
alçant la dolça bandera
de la canyamel primera
pels camins d'aigua de l'hort.
Joc en l'aigua:
Primavera,
(...)
Mans brutes
dins les butxaques:
taques grogues de murtons.
Martiritzant gorriions,
mans petites plenes d'ales.

I també «*Mar en calma*», que, igual que a la cala de Santanyí, s'hauria pogut escriure davant la mar salvatge de sa Marina. Comença amb aquests versos:

Jo l'estim molt, a la mar,
a la mar verda, ensopida,
allargada dins el llit

Blai Bonet i jo a la camilla de ca seva, a Santanyí, la tardor de 1974.

de blau color, color lila.
Que no sap si té pinar
ni escorces plorant resines.
Que només es mou un poc
si una barca li escarrinxa
la pell de nereida verda
que li tenyeix les anguiles...
(...)

El que vull ara és contar-vos les meves impressions i coses concretes que va dir un capvespre de tardor que vaig anar a Santanyí a fer-li una entrevista per la revista Cort, en la qual aleshores col·laborava.

Sé ben cert que era la tardor de 1974 perquè aquest mateix any, a principis d'estiu, vaig guanyar el

PLAÇA RAMON LLULL, 4
Telèfon 61 24 85

VALLDEMOSSA

Si voleu enquadrar *Miramar*, basta que ens ho digueu, nosaltres ens en cuidarem i la revista us regalarà una làmina per a la portada.

Ciutat de Manacor de Novel·la amb el llibre *Taules de Mabre*, publicat a Llibres Turmeda el 1975.

A la convocatòria de 1974, en Blai Bonet formava part del Jurat de Poesia i potser algú de vosaltres pot recordar que el veredict de d'aquest jurat fou molt contravertit -va sorgir fins i tot una polèmica, dura i desagradable, als diaris- entre entre d'altres coses perquè el mateix Blai Bonet -membre del Jurat de Poesia, repetesc- va dir textualmet: «El premi ni es va donar ni es va declarar desert». Vosaltres ho enteneu, això? Molta gent no ho entenia tampoc aleshores. L'obra que hauria d'haver guanyat, segons el mateix jurat, *Baf de llavis*, d'en Joan Perelló, va esser classificada per ells mateixos de destacable. A l'acte de concessió feren pujar en Joan Perelló a la tarima i el record cap baix perquè el jurat, principalment en Blai Bonet, li feia com un sermó d'allò que hauria de ser la poesia. Després en Joan Perelló fou un dels qui va presentar el meu llibre *Taules de mabre*.

Quan tota la polèmica es va haver acabat vàrem trobar oportú anar a fer-li una entrevista per a parlar de tot allò que ell volgués.

En arribar a ca seva, a Santanyí, sortí sa mare i el va cridar. Llarg i prim, amb un caminar un poc tort i amb un xerrar mal d'entendre perquè es travava moltes vegades o no li sor-

tia la paraula que volia dir, començarem a parlar d'una manera agradable.

Sèiem en una camilla i ens contava coses intrascendents com, per exemple, els seus berenars de pa amb confitura.

Quan començarem a parlar de literatura les seves idees eren contradictòries, s'embullava, i sobretot, s'alabava molt.

«En treure la meva pròxima novel·la serà gros. Sobretot a Palma, perquè tothom hi surt i tothom, tothom s'espantarà. Ja m'ho va dir una vegada en Carles Riba: tu, Blai, ets un geni, això va dir. I seràs un gran escriptor».

I ho és, un gran escriptor. Principalment un gran poeta.

Però aquell dia no estava molt «inspirat».

Jo el volia conduir cap a la qüestió del Premi de Poesia Ciutat de Manacor. I no hi havia manera. Deia que no havia passat res, que el premi s'havia concedit, que no s'havia concedit, que tot això passava per-què a Mallorca hi havia una societat mediocre i tot això passava perquè la gent no sabia què era la bona poesia. (Tenc tota la poesia enregistrada, eh?)

Ell no sabia el meu nom. Quan vaig telefonar per a demanar-li l'entrevista vaig dir només que era per a la revista *Cort*, i us asseguro que no ho vaig fer amb cap intenció, perquè, a més, el meu nom segura-

ment no li devia sonar de res.

Dic això perquè, sense ell tenir ni idea amb qui parlava, començà a exclamar, tot entusiasmat i amb grans gesticulacions:

«I allò que és de ben de veres horrorós és el llibre que va guanyar de novel·la. Allò sí que s'hauria d'haver declarat desert. Era molt dolent. I el jurat ho sabia, que era dolent. I jo li vaig dir a en Pep (es referia a en Josep Melià)».

Parlava del meu *Taules de mabre*. I jo no em vaig identificar. No per vergonya, no molt menys, perquè crec que ni en aquells moments ni ara no m'importava ni li demanava la seva opinió sobre el meu llibre. Sempre he dubtat si de veres ell l'havia llegit, i tant me fa.

Per a mi i per als qui m'acompanyaven a fer-li l'entrevista tot el temps que ell va parlar de *Taules de mabre* foren els moments, més divertits. I també els moments que més hem recordat d'aquell dia. I sempre ho recordam, quan parlem d'en Blai Bonet o del meu llibre.

Joana Serra de Gayeta

bar
Los Tilos

Plaça de la Cartoixa, 16 A
Blanquerna, 5

Valldemossa

Tel. 61 61 01

CINQUANTA ANYS DE PERSEVERANÇA

No m'estendré gaire en els inicis del Parado, ja que hem tingut l'ocasió de llegir alguns articles de Tomeu Estaràs Estaràs a la revista *Miramar* que detallen els antecedents de l'agrupació, especialment pel que fa als components i diverses actuacions.

Devers l'any 1917, un grup de joves, tots ells valldemossins i amb inclinacions musicals, formaren el grup denominat *Es Lamparillas*, i sovintejaren les seves actuacions musicals en totes les festes.

Després, devers l'any 1923, quatre membres del grup, ajudats per balladors i cantadors d'ambdós sexes, sota la direcció de Tomeu Estaràs Lladó, formaren el Parado que va actuar a diferents pobles participant a concursos que contribuïen al ressorgiment del folklore balear, guanyant entre altres el primer premi del concurs convocat per l'Ajuntament de Palma amb motiu de les festes de la canonització de la Beata. Mereix destacar l'actuació a Madrid de l'any 1934 amb motiu de les festes commemoratives del

III aniversari de la República. En aquesta línia es mantingué l'agrupació durant uns vint anys.

L'any 1943, el meu pare Josep Maria Bauzà de Mirabó Maroto, gran estimador no sols de Valldemossa sinó també del vestit regional, davant una pregunta que li formulà un matrimoni de turistes francesos, i atesa la circumstància que feia poc havia adquirit l'edifici conegut com a Palau del Rei Sanç -pertanyent a la Caixa d'Estalvis de Balears, la qual feia desset anys que la tenia a la venda sense trobar comprador-, tingué la idea de fer actuacions del grup folklòric al terrat gran al peu de la torre de l'homenatge, per la pau i bellesa que allà es respirava.

Començà a treballar amb afany cap a aquest objectiu. En primer lloc, per convèncer mestre Tomeu, Perico, Macià i Joan Antoni, que eren refractaris a participar fou necessària la intervenció d'un il·lustre valldemossí, Bru Morey -gran amic de la família, amb el qual encara ara mantenc relacions excel·lents-,

i després, repartint talonaris als recepcionistes i conserges dels hotels perquè mitjançant les comissions adequades venguessin les entrades als balls als clients que pensaven visitar Valldemossa.

A la fi el 19 de març de 1945 -festivitat de Sant Josep- es féu la primera actuació al gran terrat, ubicació que fou necessari canviar perquè la calor a l'estiu i el vent, el fred i la pluja a l'hivern, així ho imposaren, i es va habilitar la sala de música per a les actuacions.

Des d'aquesta remota data fins avui no ha deixat mai de celebrar-se, en principi els dilluns i dijous, els matins -fou amb els dies d'excursió organitzada a Valldemossa, Deià i Sóller-, i durant alguns anys la majoria de dies, matí i horabaixa, fins que mestre Tomeu advocà per reduir-les altra vegada als dilluns i dijous, ja que la majoria dels components tenien altres activitats professionals que no desitjaven abandonar.

Record d'aquells anys és la il·lusió del meu pare per lluir els vestits típics. Ell féu que mitja hora abans de les actuacions, els vint components se situassin a l'escalinata de la plaça de la Cartoixa com a reclam per a aquells visitants que venien pel seu compte, i era Aina Vila la que els venia l'entrada a la porta del Palau.

No vull acabar sense fer referència als seus gran col·laboradors (directors d'agències de viatges) els senyors José Palao, Miquel Vicens, Antoni Pomar, Daviu Estaràs, Rafael Martorell i algun altre del qual no record el nom en aquest moment, als quals oferia cada any un dinar al gran menjador del Palau per tal de mantenir el contacte amb ells i agrair-los la seva valuosa col·laboració.

També vull fer constar els aplaudiments atorgats a Bernat «Parregueta» i a Maria, i a les nines Malén «Gran» i Malén «Petita» (cosines, filles de Tomeu i Perico Estaràs) i Josefina Colom.

Una actuació del Parado de Valldemossa al gran terrat.

Alvaro Bauzà de Mirabó
Orlandis

Sebastià Gili i Vives

FUNDADOR DE LES AGUSTINES GERMANES DE L'EMPAR

Nota històrica*

Sebastià Gili i Vives nasqué a Artà el dia 16 de gener de 1811, dins una família d'arrendataris pagesos. El mateix dia rebé el baptisme a l'església de Son Servera, aleshores filial d'Artà.

Quan el nin tenia sis anys d'edat, la família passà a viure a una possessió de Capdepera, poble on cursaria les primeres lletres fins que començà els estudis superiors a la Universitat Lul·liana el 1826. L'any 1829 obtingué beca en el Seminari Diocesà.

Ordenat sacerdot a Eivissa l'any 1835, és nomenat vicari de Sant Jaume i el 1840 de Santa Creu de Ciutat; l'any 1844, prior de la Inclusa. La Junta Auxiliar de la Casa General d'Expòsits deixà per escrit, en cessar el 1848, grans elogis a la persona del prior.

Mn. Sebastià Gili continuà en el càrrec de prior, i fou nomenat director de la Casa d'Expòsits pel governador l'any 1852, a proposta de la Junta Provincial de Beneficència. Llavors demostrà encara més el seu zel, la seva intel·ligència i la seva caritat als desemparats.

Devers l'any 1854 entorn del director es reuniren algunes joves dins la mateixa Inclusa, amb les quals fundarà, el 1859, una associació religiosa, anomenada Germandat de l'Empar, agregada al Tercer Orde de Sant Agustí, assegurant així l'atenció i el bon funcionament de la Inclusa amb personal especialitzat i amb vocació de servei.

Mn. Sebastià Gili esdevingué a

la vegada director de tots els establiments de beneficència: la Inclusa, l'Hospital i la Misericòrdia, on col·locà les seves filles, les Agustines Germanes de l'Empar. Durant aquest temps, donant-se totalment a Déu i als homes en obres de caritat, fou redès dels desvalguts sense discriminació de cap casta.

El 1868 estén la congregació a l'Hospital d'Eivissa, i a partir del 1874 a diversos pobles de Mallorca: Estellencs, Campanet, Puigpunyent, Búger, Son Sardina, Mancor de la Vall, Algaida, Santa Margalida, S'Arracó, Andratx, Alcúdia, Alaró, Banyalbufar, Consell i Galilea.

El bisbe de Mallorca, com a recompensa del seu lliurament a Déu, als germans i a la congregació, el nomenà canonge de la Seu de Mallorca l'any 1883.

Mn. Sebastià Gili fou fervorós terciari agustí i molt devot de la

Mare de Déu i del Cor de Jesús, i en propagà el culte i la devoció. Morí carregat de mèrits i de virtuts l'any 1894, envoltat de les seves filles, que sempre l'han recordat amb pietosa veneració com a pare i fundador. Prova d'això és el trasllat de les seves despulles des del cementiri de Palma a la Casa Mare l'any 1946.

Totes les religioses Agustines Germanes de l'Empar, l'any 1969, setanta-cinquè aniversari de la seva mort, al peu del sepulcre, convençudes de la seva santedat, feren vot espontani de la promoció de la causa de la seva canonització.

En l'actualitat, el procés de canonització d'aquest preclar prevere de l'Església de Mallorca, una de les persones que més serveis ha prestat a l'Església i a les Balears, es troba a Roma, i n'ha estat aprovada la validesa el dia 20 d'abril de 1994.

* Aquesta nota històrica és treta d'un goig dedicat al Fundador de les Agustines Germanes de l'Empar. La música és de Mn. Guillem Fiol, el dibuix, de Virgínia Isern, agustina, i els versos, de Mn. Pere Joan Llabrés.

Antoni Gili i Ferrer

Nota de la redacció: Mn. Sebastià Gili va llogar el 1866 a una casa a la plaça de la Cartoixa, segons es desprèn d'un rebut de vint duros pagats a D. R. Manera. Aquesta casa era usada per les monges que acudien durant uns dies al nostre poble a descansar i reposar forces per continuar després amb més ànims en la seva dura tasca. Gràcies a Antònia Darder hem pogut localitzar la casa. És la segona a mà esquerra de la plaça de la Cartoixa, avui propietat de Joan Alorda.

RECUILL DE NOTÍCIES I FOTOGRAFIES INTERESSANTS TRETES DE L'ARXIU D'ANTONI CABOT ESTARELLES MENTRE FOU VICARI I LLAVORS RECTOR DE VALLDEMOSSA

«S'acosta la Beata, vénen les festes...» Així diu la cançó, doncs bé, davant la proximitat d'aquestes entranyables festes, us mostrem unes fotografies ben interessants.

Coberta de l'obra *La Santa Pagesa*, poema líric en dos actes, tres quadres i apoteosi final. Lletra del poeta Josep M. Tous i Maroto, música del mestre A. Baratta. Fotografia d'Àngel Pomar.

A la parròquia de Campos es troba una pintura molt curiosa de la qual us n'ofereim un detall. És santa Catalina, màrtir, tallant els cabells a la nostra santa, Catalina Thomàs.

Aquestes precioses rajoles es troben al convent de Santa Elisabet de les monges jerònimes.

NOTÍCIES DE L'ARXIU DE LA FAMÍLIA BAUZÀ DE MIRABÒ

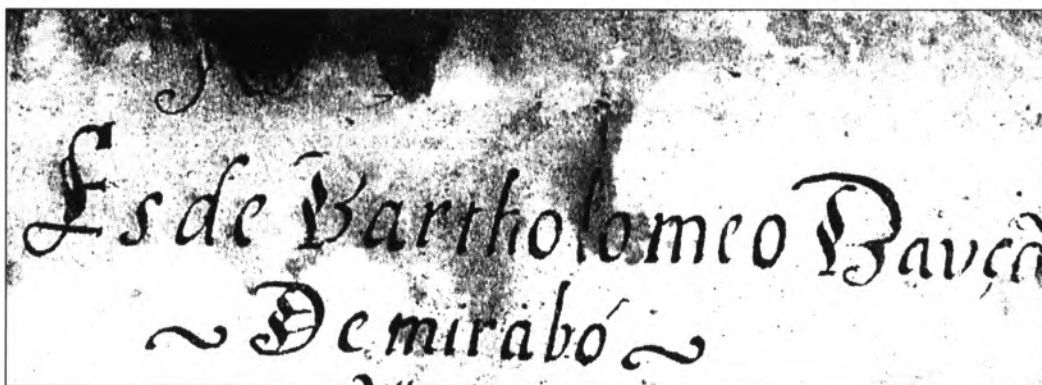
Des de temps immemorial la meua família conserva i arxiva els seus documents. El meu pare, Josep Maria Bauzà de Mirabò Maroto, no fou una excepció, en tingué bona cura

i me'ls deixà a mi com a fill major perquè continuàs aquesta tradició.

Avui us vull presentar un llibre, relligat en pergamí, de Bartolomeo Bauçà de Mirabò: «*Recibos i apuntes*

de todas clases año 1593», del qual he extret i transcrit les sis anotacions que m'han paregut més adients.

El llibre es va completar l'any 1767.

Jo fr. Thomas Peregrí religiós Cartuxo, y sacristà de dit convent confés aver rebut del señor Barthomeu Bauçà de Mirabò sis lts. dich 6 l. y són per la charitat de 40 misses se han celebrat en dit Convent per la ànima de Catharina Bauçà se mare difunta, y per ser esta la veritat fas el present vuy que contam als 28 dechbre. 1654.

Jo fr. Thomas Peregrí religiós Cartuxo, y sacristà de dit convent confés aver rebut del señor Barthomeu Bauçà de Mirabò sis lts. dich 6 l. y són per la charitat de 40 misses se han celebrat en dit Convent per las animas de Catharina Bauçà se mare difunta, y per ser esta la veritat fas el present vuy que contam als 28 dechbre. 1654. G. & F

Jo Sebastià Nicolau indigna Prior de la cartuxa confessa haver rebut del honorable Barthomeu Bauçà set lliures i mitja almoyna de cinquante misses que es digueren per l'ànima de Barthomeu Bauçà son pare quondam fet a 29 de octubre de 1651.

Jo fra sebastià Nicolau indigna Prior de la cartuxa confessa haver rebut del honorable Barthomeu Bauçà set lliures y mitja dich 7 fcsf almoyna de cinquanta misses que digueren y la anima de Barthomeu Bauçà son pare quondam fet a 29 de octubra de 1651. 48

139

Jo de baix firmada Sor Magdalena Descallar Priora del
 Convent de Santa Magdalena Confés
 aver rebut del Sr. Barthomeu Bauçà Doctor en
 Medicina vint sous i són per lo llegat de Silme. Sr.
 Barthomeu Bauçà Canononge Penitentier, per la
 Canonització de Sa Venerable Sor Thomas fet vuy al 3
 Abril 1722. il }
 Per Mag^{re} - Dig l'ellu l'ave

Jo de baix firmada Sor Magdalena Descallar Priora del convent de Santa Magdalena confés aver rebut del Sr. Barthomeu Bauçà Doctor en Medicina vint sous i són per lo llegat de Silme. Sr. Barthomeu Bauçà Canononge Penitentier, per la Canonització de Sa Venerable Sor Thomas fet vuy al 3 de Abril 1724.

Jo F. Dionís Fabregues Pre. Conrer de la Cartuxa é rebut del Doctor en Medicina Barthomeu Bauçà set lliures deu sous, dich 7 l 108 y són per la caritat de 90 Misses celebrades en dita Cartuxa per anima del Sr. Francesch Bauçà son fill. Fet al 19 Janer de 1733. Dich _____ 7 l 108

Jo F. Dionís Fabregues Pre. Conrer de la Cartuxa é rebut del Doctor en Medicina Barthomeu Bauçà set lliures deu sous y són per la caritat de 90 Misses celebrades en la dita Cartuxa per ànima del lido. Francesch Bauçà son fill fet als 24 Janer 1733.

Jo F. Dionís Fabregues Pre. Conrer de la Real Cartuxa de Jesús de Nazareth é rebut del Sr. Dr. Barthomeu Bauçà quatre lliures deu sous, dich 4 l 108 y són per la caritat de 30 Misses baixes celebrades en dita Cartuxa per anima del Sr. Barthomeu Bauçà quondam son Pare. Fet al 17 de Febrer de 1737. Dich _____ 4 l 108

Jo F. Dionís Fabregues Pre. Convent de la Real Cartuxa de Jesús de Nazareth e rebut del Rd. Sr. Dr. Barthomeu Bauçà quatre lliures deu sous i són per la Caritat de 30 misses baixes celebrades en dita Cartuxa per ànima del Dr. Barthomeu Bauçà quondam son pare. Fet als 17 de Febrer de 1737.

Jo lo Hermità Jaume del SSm Segrement pre. he rabud del Sr. Dr. Barthomeu Bauçà pre. la caritat de deu misses baixes y són per anima del Sr. Dr. en medicina Barthomeu Bauçà 2^m fet al 3 Febrer 1737. Dich _____

+ son Pare.

Jo lo Hermità Jaume del SSm Segrement pre. he rebut del Sr. Barthomeu Bauçà pre. la caritat de deu misses baixes y són per ànima del Sr. Dr. en medicina Barthomeu Bauçà fet als 3 Febrer 1737.

Alvaro Bauçà de Mirabò Orlandis

JOANA LLADÓ VILA, PRESIDENTA DE L'ASSOCIACIÓ DE DONES DE VALLDEMOSSA

Joana és casada amb Mateu Calafat Mercant, té dos fills, en Tomeu i en Llorenç, fa feina de cambrera al bar Sa Mata, el seu hobby és col·leccionar fotografies antigues (moltes de les quals ha cedit a aquesta revista), i és la presidenta d'un grup de dones de Valldemossa (una cinquantena, ara per ara) que s'han associat per...

- Per què us heu associat? Què voleu fer mitjançant l'Associació?

- Mira, el que volem fer és intentar que les dones surtin de ca seva i facin coses, volem intentar treure la gent al carrer. L'estiu és un mal moment per fer coses -tal vegada en aquesta època només faríem una excursió en vaixell al voltant de Mallorca-, però quan començaríem de veres a fer feina seria al setembre o l'octubre, amb cursos de cuina, ceràmica, ball de bot...

- No creus que marginau els homes, fent una associació només per a dones?

- Bé, és que la nostra associació va sorgir d'uns sopars que fèiem un grup d'amigues, uns sopars només per a dones. Aleshores, na Rosa ens va comentar que en molts de pobles hi havia associacions de dones, que es diuen Dones d'Empenta, però nosaltres no som Dones d'Empenta, som Associació de Dones de Valldemossa, i ens hem associat per fer coses amb aquesta gent que no es mou.

- Quines activitats heu dut a terme fins ara?

- La primera activitat a la qual vàrem acudir va ser un sopar de la Federació de Dones d'Acció Social i Família de la Part Forana, el 24 de febrer: aquesta federació ens hi va convidar. Al dia següent, el 25 de

Joana Lladó Vila.

febrer, organitzarem el concurs de desfresses i festa de Carnaval al Magatzem. Ja al mes de març, el dia 5, col·laborarem amb un estand per celebrar el Dia de la Dona Treballadora, a l'IFEBAL. El dia 2 d'abril donarem suport a l'excursió i diada de germanor a Lluç organitzada per l'Associació Espanyola contra el Càncer. El 7 d'abril férem la festa de presentació de l'Associació al Magatzem, amb un berenar de xocolata i ensaimades. I el 18 d'abril organitzarem una excursió a Palma, per visitar el Consolat de la Mar, el Parlament i la seu del Consell Insular de Mallorca. Dinàrem a la Residència de la Bonanova i acabarem visitant el castell de Bellver.

Prèviament, abans de Nadal, es varen fer uns cursets de maquillatge, protocol, cuina nadalenca..., que no es pot dir que organitzàssim nosaltres, ja que encara no estàvem constituïdes com a associació, sinó que varen ser la primera passa per llan-

çar-nos a fer la resta d'activitats.

- Creus que aquestes activitats s'adrecen a tot tipus de dones o a algun tipus en concret?

- Bé, jo crec que les hem pensades per a aquestes dones que no fan coses fora de ca seva, i també per a les que ja en fan. Proposam activitats que es facin a Valldemossa i, si és possible, amb gent que sigui de Valldemossa o que hi visqui, ja que si, per exemple, els professors dels diferents cursos que volem fer són valldemossins o viuen al poble ja comptam amb infraestructures (forns de ceràmica...).

- Totes les activitats de què m'has parlat són de caire «artístic», no penses que seria també interessant fer activitats d'aprenentatge de tasques més pràctiques, com mecanografia, per exemple?

- Sí, hi ha interès a fer aquest tipus de cursos. Hem tengut la idea de fer també cursos d'informàtica, i si veim que hi haurà prou alumnes, en farem.

A més, ja amb la intenció de conèixer l'opinió i els desitjos de les valldemossines hem repartit uns fulls on poden donar a conèixer les seves preferències, segons el que reflexionin els fulls, obrarem nosaltres.

- Qui forma l'Associació de Dones de Valldemossa, com a càrrecs directius?

- Jo en som la presidenta, la vice-presidenta és Antònia Mas Garcia, la secretaria és Catalina Torres Castell, la tesorera, Catalina Thomàs Calafat Mercant i les vocals són M. Antònia Arbós, Francisca Castell, Antònia Fiol i Francisca Genovart.

- Com funcionau (quan us reuniu, qui pren les decisions, com es trien els càrrecs)?

- Ens reunim quan faci falta: si hem de programar alguna activitat en concret ens veiem més que si no en tenim cap de planejada. No tenim uns dies determinats per veure'ns, sinó que ens veiem a s'Olivera, i fent un cafetet en parlam.

Respecte a les decisions, et puc dir que les pren la Junta Directiva, i els càrrecs, per quatre anys, es varen adjudicar també a diferents membres de la Junta Directiva.

- Cooperau o pensau cooperar amb alguna altra associació del poble o de fora?

- Sí, ens estimam més cooperar amb associacions de Valldemossa que amb altres associacions de dones de fora del poble, per exemple. Pens que és molt positiu que hi hagi una interconnexió entre associacions, amb l'AJV ja hi hem fet feina, per exemple, en el Carnaval (els joves ens varen ajudar a muntar el concurs i la festa). Així que, ja ho sabeu, que podeu comptar amb nosaltres.

- Gràcies, Joana, i endavant!

Antònia M. Calafat Rivas

*Els centres estrangers demanen més professors que els de l'Estat
A l'Estat espanyol és encara una optativa marginada*

EL CATALÀ A L'ESTRANGER*

Cent trenta-quatre universitats de tot el món ensenyen la llengua catalana. L'interès pel català a l'estranger ha augmentat considerablement els darrers anys; no obstant això, les universitats de l'Estat de fora dels Països Catalans no han sofert aquest increment. Així doncs, de les trenta-cinc universitats de l'Estat espanyol, només set disposen d'algun professor en català. Sembla mentida que encara persisteixi aquest rebuig envers el català i que la gran majoria d'aquestes universitats prefereixin oferir optatives com la llengua castellana del Segle d'Or abans que oferir la llengua catalana com a assignatura optativa de les llicenciatures de Romàniques o Filologia.

Aquest recel que encara genera el català a l'Estat s'inverteix en d'altres països; per exemple, a Alemanya hi ha 31 universitats que fan català, a la Gran Bretanya 19, a França 13, etc. Però, on s'ha incrementat més espec-

taclament l'estudi del català en els últims anys és als països mediterranis, per exemple França i Itàlia, per raons bàsicament econòmiques i turístiques.

Per altra part, s'ha de tenir en compte que hi ha universitats estrangeres com la Universitat de Liverpool, que ofereixen la llicenciatura de Filologia Catalana, i altres, també a la Gran Bretanya, han previst de fer-ho a partir del curs 1995-96.

Cal dir que la llei faculta les universitats per posar en marxa optatives o assignatures com la Llengua Catalana. A l'Estat espanyol, però, el català és encara una optativa marginada i sembla que de moment no hi ha gaire perspectives de millorar la situació.

* Article publicat al número 47 de la revista *Llum d'Oli* de Porreres.

Bernat Bauçà

**AUTOCARS
UNIBUS**

- Autocars de gran confort
- Aire acondicionat
- Totes les capacitats

Gremi de Fusters, 11. Edifici Urbis
Tels. 29 07 35 - 75 41 36
Fax 20 41 58 - Tlx. 69100
07009 Palma de Mallorca

AJUNTAMENT

BODES

En els mesos de desembre, gener i febrer s'han efectuat trenta-un matrimonis civils i quatre de canònics. Cal destacar-ne dos:

Agustí Aguiló Capó i Ana María Alorda Boscana, el 17 de març.

DEFUNCIONS

Pedro Mas Boscana va morir a Palma el 2 de març.

Margarita Ferragut Garau va morir a Palma el 9 d'abril.

Jaume Bernat Homar va morir a Sóller 7 de maig.

Patrick González Gayà va morir a Palma el 20 de maig.

Rafael Estaràs Calafat va morir a Cala Rajada el 27 de maig.

Jeroni Fito Cantó va morir a Bunyola.

NAIXEMENTS

Julen Estaràs Mayans, fill d'Antoni Miquel i Antònia. Dia 27 de març.

Eva Ellen Junquera Butler, filla de Henry Cesar i Lori Gileen. Dia 30 de març.

Acompanyats per sor María, veim els infants que han combregat plegats aquest any a la parròquia de Sant Bartomeu a Valldemossa, el dia 4 de maig. Són de dreta a esquerra. Davant: Dioni Balle, Elena Oliver, Maria Antònia Salvà, Francisca Calafat, Aina Torres. Darrera: Sebastià Amer, Alejandro Ripoll, Lluís Cuartero, Nadal Torres, José Angel Jiménez. Fotografia cedida per Paula Maimó.

A l'església parroquial de Son Sardina, el dia 11 de desembre de 1994 a les 11 del matí, varen contreure matrimoni Antònia Bestard Oliver i el jove José Carlos Alabarta Morey. L'àpat nupcial tengué lloc a Cas Carboner a Montuiri.

Ana María Alorda i Agustí Aguiló es varen casar a la parròquia de Sant Bartomeu de Valldemossa en el decurs d'una solemne missa molt participada, acabada la qual varen obsequiar els seus familiars i amics amb un esplèndid sopar a la possessió de Son Termes.

Miquel Ferrer i Serra de Gayeta encén el ciri per fer la renovació de les promeses del Baptisme, el dia de la seva Primera Comunió, celebrada a l'Esgleia el dia 29 d'abril. Després de la missa els seus familiars i amics íntims es reuniren per dinar junts al restaurant Son Moragues de Vallde-mossa.

El dia 29 d'abril rebé les aigües baptismals Inés Cardona Gelabert, filla de Francisco i Antònia Maria. La cerimònia, oficiada per Mn. Pere Vallès, tingué lloc a l'església de San Bartomeu, i foren els padrins de fonts Maribel Pol i Pedro Cardona. Tot seguit els convidats a l'acte es traslladaren a la Pizzeria Vesubio, on foren obsequiats amb un excel·lent bufet.

AQUEST MANUSCRIT HA ESTAT TROBAT A UN MONESTIR A L'ANGLATERRA I ÉS D'AUTOR ANÒNIM

Camina plàcidament entre el soroll i la pressa i recorda quina pau pot haver-hi en el silenci. Viu en bona actitud amb totes les persones, tot quant puguis sense rendir-te. Expressa la teva veritat, tranquil·lament i clara; escolta els altres, fins i tot l'avorrit i l'ignorant; ells també tenen la seva història. Evita les persones sorolloses i agressives, sense vexacions a l'esperit. Si et compares amb altres, pots tornar-te ambiciós i amarg, perquè sempre hi haurà persones més grans i més petites que tu. Gaudeix dels teus assoliments com també dels teus plans. Interessa't per la teva professió, malgrat que sigui humil; és un vertader tresor en les canviants fortunes dels temps. Utilitza la precaució en els teus negocis; perquè la vida està plena de trampes. Malgrat

tot això, no et cegis a la virtut que pugui existir; moltes persones lluiten per elevats ideals, i per tot arreu trobaràs heroisme.

Sigues tu mateix. Especialment no fingeixis afectes. Tampoc no siguis cínic respecte de l'amor perquè, malgrat tota aridesa i desencant, l'amor és perenne com l'herba. Agafa tranquil·lament els consells dels anys, renunciant graciosament a les coses de la joventut. Nodreix la teva força espiritual perquè et protegeixi en la desgràcia sobtada. Però no t'angoixis amb fantasia. Moltes pors neixen del cansament i la soledat. Juntament amb una sana disciplina, sigues amable amb tu mateix. Tu ets una criatura de l'Univers, no menys que els arbres i els estels; tu tens dret a ésser aquí. I sigui evident o no per a tu, l'Univers

funciona com cal. Per tant, has d'estar en pau amb Déu, de qualsevol manera que el concebis i siguin quines siguin les teves tasques i aspiracions; manté en la sorollosa confusió pau amb la teva ànima. Amb totes les seves farses, tasques i somnis romputs, aquest és un món meravellós. Tingues cura. Esforça't per ser feliç.

Aportat i traduït per Catalina Estradas Fernández.

CRONIQUESES DE NA DOLORES

XI Fira del Fang a Marratxí

Vàrem anar a Marratxí a la XI Fira del Fang, que es va fer del dia 3 al 12 de març. Allà vérem l'exposició de les millors obres dels ollers i ceramistes de les Balears i ens va cridar l'atenció la bella col·lecció de gerres antigues del nostre bon amic Joan Cabot.

L'aigua i la seva utilització

El dia 16 de març, a la Fundació «la Caixa», dins el cicle de debat «L'aigua i la seva utilització», organitzat per la UIB i EMAYA, Nicolau Cañellas, membre de l'equip de redacció d'aquesta revista, tingué una brillant intervenció.

Associació de Dones de Valldemossa

Dia 7 d'abril a les 18.30 h, al Magatzem, hi va haver la presentació de l'Associació de Dones de Valldemossa.

Hi hagué xocolata amb ensaïmades a voler per a tothom, juntament amb la música del duo Nila's, que patrocinava «la Caixa».

Després Antònia Mas va presentar l'associació i la junta directiva, que està formada per:

Presidenta, Joana Lladó Vila
Antònia Mas Garcias
Francisca Castell
Catalina Torres Castell
Catalina Thomàs Calafat Mercant
Maria Antònia Arbós
Francisca Ripoll Colom

Varen donar la benviguda a l'Associació «la Caixa» i Rosa Estaràs.

Concert de Divendres Sant

Al Palau del Rei Sanç, el dia 14 d'abril, se celebrà l'habitual concert del Divendres Sant a càrrec de Genia Tobin, veu; Tomeu Estaràs, flauta dolça; David Mohedano, piano; i

Una de les gerretes de l'exposició.

Miquel Brunet, piano.

Com sempre es compliren les previsions i pogueren gaudir de la veu de Genia i de la flauta de Tomeu, molt ben acompanyats pels dos pianistes, que no quedaren darrera.

La sala de música del Palau del Rei Sanç resultà petita per a l'esdeveniment i s'hagueren d'obrir les portes del pati.

Marc Marco Ripoll

Des d'aquestes Cròniques vull donar l'enhorabona a Marc Marco Ripoll pels èxits obtinguts amb el tennis, ja que ha guanyat el Campionat de Balears de Cadets, una categoria superior a la seva, perquè Marc només té catorze anys.

Visita a Ciutat

El dia 18 d'abril, l'Associació de Dones de Valldemossa féu una excursió a Ciutat. Partírem amb dos autocars a les 9 del matí cap a la

Llotja, on visitarem una exposició de Miró. Després anarem al Consolat de Mar, seu de la Presidència del Govern Balear, i allà ens va rebre el president, Gabriel Cañellas, i la vicepresidenta, Rosa Estaràs. A la Sala de Sessions el president ens va explicar la història del seu govern. A continuació visitarem els jardins del Rei i després el Parlament Balear, situat on abans era el Círculo Mallorquí. Està decorat igual que a l'any 1884, les pintures del sostre són d'Ankerman.

Anarem també al Consell Insular -on abans hi havia la Diputació. L'escala és còpia de la del Parlament Català, la Sala Daurada és obra de Faust Morell. El vitrall representa tres dones, una per cada illa.

Tot seguit muntarem a l'autocar i anarem a dinar a la residència de la Bonanova.

Acabat el dinar, visitarem el castell de Bellver, i després cap a Valldemossa manca gent.

Marc Marco Ripoll, amb la copa i el diploma acreditatiu del títol de Campió.

Els excursionistes amb el president i la vice-presidenta devora el Consolat de Mar.

Joana Lladó, presidenta de l'ADV rebent el relloget obsequi del Parlament a l'Associació.

Pancaritat 1995

El diumenge de l'àngel, com ja és habitual, l'Obra Cultural Balear va organitzar el Pancaritat a l'ermita de la Santíssima Trinitat. Allà com sempre fórem molt ben acollits pels ermitans. En arribar, els participants ja es podien inscriure al concurs de dibuix i s'escampaven a la recerca d'un lloc per pintar.

A les dotze hi hagué la missa, molt participada, celebrada pel canonge Bru Morey. Antònia Darder, Sebastià Trias i jo férem les lectures, Antònia Prats féu les pregàries i Antònia Serrano llegí les ofrenes que portaren Dioni, Maria del Mar, Francisca, Neus, Enric, Joan Pere, Almudena, Maribel, Joan, Aina,

Bàrbara, Nati, Sofia, Tomeu, Aina, Marc, Aina, Miquel i Miquel Joan, que fou l'encarregat de portar un ciri que simbolitzava la flama de la llengua que després de passar durant tres dies per vint-i-un pobles de Mallorca arribava a Lluç el mateix dia, on restà instal·lada permanentment. La missa fou amenitzada pels cants dels assistents.

Acabat l'acte religiós, tothom va dinar, i no mancaren les panades ni els robiols.

Després de dinar Antònia Serrano es féu càrrec dels jocs infantils, que foren molt divertits. Llavors es va fer públic el veredict del jurat - compost per Ione King, Joana Cruellas, Margalida Sánchez i Dolors

Estrades- i es lliuraren els premis del concurs de dibuix. Premis patrocinats per Editorial Cort, Impremta Política, Llibreria Cartoixa, Llúcia Carbonell, Mecanàutica i Obra Cultural Balear a Valldemossa.

Els guanyadors del concurs en les diverses categories foren:

Martí Colom (5 mesos)
Margalida Amer (1 any)
Lluís Vila (2 anys)
Almudena Capó (3 anys)
Joan Pere Pérez (4 anys)
Aina Veny (4 anys)
Aina Català (5 anys)
Marc Lladó (6 anys)
Xavier Calafell (7 anys)
Nadal Torres (8 anys)

Part dels infants que portaren ofrenes.

Jocs infantils. Comprau peix...

Miquel Ripoll llegint el manifest a favor de les nostres llengua, cultura i identitat.

Pancaritat 1995. Un grup del participants.

Dione Balle (9 anys)
 Aina Torres (10 anys)
 Miquel Morell (10 anys)
 Damià Amengual (11 anys)
 Maria del Mar Morey (12 anys)
 Vicenç i M. Antònia (15 anys)
 Estelle Cailland (19 anys)
 Ito Rigo (28 anys)
 Antònia Mercant (26 anys)
 M. Antònia Nicolau (30 anys)
 Vicky Vidal (35 anys)
 Pilar Masdéu (36 anys)
 Matilde Barceló (36 anys)
 Enric Calafell (38 anys)
 Francisca Terrassa (45 anys)
 Maria Torres (46 anys)
 Isabel Serrano (53 anys)
 Magdalena Vila (61 anys)
 Antònia Darder (84 anys)

L'acte més emotiu fou quan Miquel Ripoll llegí el manifest a favor de les nostres llengua, cultura i identitat.

Josep Antoni Serrano, Miquel Joan i Pere Bru Serrano Torres amb els seus instruments animaren els assistents i cantaren un caramull de cançons.

Per als infants hi hagué les contarelles de Na Catalina Contacontes, que patrocinà l'Ajuntament.

Rosassa dels Pelegrins

El dia 30 d'abril tingué lloc la benedicció de la Rosassa dels Pelegrins a Lluc, de la qual és autor l'artista Nils Burwitz.

Els Blauets cantaren durant la solemne missa que va precedir la benedicció, a la qual assistiren gran multitud de persones, entre les quals no podien mancar Nils i la seva esposa, Marina.

Acabada la benedicció, Nils Burwitz va pronunciar un bell parlament en la nostra llengua.

Dones i èpoques: Aproximació històrica al món de la dona a Mallorca

Dia 5 de maig va ser la inauguració, a la Fundació «la Caixa», de l'exposició «Dones i èpoques: Aproximació històrica al món de la dona a Mallorca». La mostra fou

Nils Burwitz durant la seva intervenció al monestir de la Mare de Déu de Lluc.

Margalida Ferrà de Capllonch amb el seu fill Jaume i la seva nora Maria José devora el retrat de la seva mare, Aina Maria Boutroux de Ferrà.

Durant la missa, en primer terme veim: al centre, Francesc Salleras, president dels cavallers, i els cavallers i dames Rafel Bordoy, Jacint Salleras, Antònia Serrano i Catalina Valls, darrera la qual hi ha el també cavaller Esteban Pisón. Fotografia de Nicolau Tous.

El president del CIM inaugurant el Punt Verd

organitzada per la Vice-presidència del Govern Balear, Comissió Internacional de la Dona, com és natural no hi podia mancar la presència de l'única santa mallorquina, Santa Catalina Thomàs, la Beateta per als valldemossins.

Cal destacar la representació valldemossina en la persona d'Aina Maria Boutroux de Ferrà, dona de forta personalitat, de grata memòria al nostre poble, pionera del turisme a la Cartoixa i creadora dels Festivals Chopin a Valldemossa.

Així mateix hi vérem dues altres persones relacionades amb Valldemossa com la venerable Mare Alberta Jiménez, la qual fundà el col·legi de la Puresa a Valldemossa, i Pilar Montaner de Sureda, pintora il·lustre que habità el Palau del Rei Sanç.

Vè Aplec de la Mare de Déu de la Panada

Amb gran solemnitat es va celebrar, el dia 7 de maig, a l'ermita de Sant Honorat, el Vè Aplec de la Mare de Déu de la Panada.

Acudírem a l'aplec els cavallers, les dames i d'altres devots de Santa Maria de la Panada.

La missa, concelebrada per

diversos preveres, tots ells cavallers de Santa Maria de la Panada, fou presidida per Mn. Joan Parets i Serra.

Després de visitar l'exposició iconogràfica i bibliogràfica de la Mare de Déu de la Panada i del gloriós Sant Roc, amb motiu del VIIè centenari del seu naixement, es va fer el dinar de companyonia al restaurant del santuari de Cura.

Els esposos Carles Tomàs i Josefina Llenas varen patrocinar l'edició d'un goig a lloança de la Mare de Déu de la Panada amb lletra d'Enric Balaguer, música d'Odiló Planàs i dibuix de Josep M. Nuet.

L'acte de cloenda fou un recital poètic que comptà amb nombrosa participació.

Les llàgrimes del Vienès

Del 16 al 21 de maig, la companyia de teatre Miramar posà en escena a l'Auditori la comèdia d'Alexandre Ballester *Les llàgrimes del Vienès*.

L'escenografia i una sèrie de dibuixos del programa eren a càrrec de Nils Burwitz. Rafel Lladó Vidal tingué cura del disseny i la il·luminació i els arranjaments musicals els féu Miquel Brunet.

Inauguració del Punt Verd a Valldemossa

El dimecres dia 17 de maig a les 17 h es va inaugurar a Valldemossa el *Punt Verd* instal·lat al carrer del Pintor Josep Coll Bardolet, devora el camp de futbol, amb la presència del Sr. batle, l'Hble. Sra. vice-presidenta del Govern Balear, també regidora d'Urbanisme de Valldemossa, Rosa Estaràs, i l'Hble. Sr. president del Consell Insular de Mallorca, Joan Verger.

Aquest punt verd fruit de la col·laboració entre l'Ajuntament de Valldemossa, que ha cedit el terreny per a ús públic, i el Consell Insular de Mallorca, que ha subvencionat els contenidors, és un lloc de recollida selectiva, on es troben els diferents contenidors on es poden abocar, per separat i segons els tipus de residus, tots aquells materials dels quals us vulgueu desprendre.

En aquest punt verd podem trobar:

1. Un contenidor blau per a paper, on podem abocar paper, diaris, revistes, sempre que siguin nets.
2. Un contenidor blau només per a cartró.
3. Un contenidor vermell per a roba i sabates, sempre que no siguin bru-

Intervenció de Rosa Estaràs al míting del PP.

Emili Mulet explica part del programa d'UM.

tes ni molt gastades.

4. Dos contenidors grocs petits, un per a piles de botó i un altre per a piles alcalines.
5. Un contenidor per a vidre de color.
6. Un contenidor per a vidre blanc. En aquests contenidors no hi podem abocar taps de botelles ni bombetes.
7. Un contenidor de llaunes de begudes i de conserves. No hi podem abocar altres objectes metàl·lics.
8. Dos contenidors d'oli, un de vermell per a l'oli d'automoció i un altre per a l'oli de cuina.

Acabada la inauguració, els assistents fórem obsequiats amb un refrigeri.

Associació Amics de l'Arxiduc

Els Sopars de Son Moragues que organitza l'Associació Amics de l'Arxiduc han tengut lloc els primers dijous de cada mes com estava projectat. El dia 2 de març hi intervingué Antoni Marimon, el qual va parlar de «La qüestió social a final del segle XIX».

El dia 2 d'abril Joan Miquel Fiol i Guiscafré exposà el tema «Els viatgers del segle XIX».

El dia 4 de maig fou Sebastià Serra qui parlà d'un tema apassionant per als que feim la revista *Miramar*, «Emigració i immigració en l'època de l'Arxiduc».

Eleccions municipals

Dia 18 de maig, al bar Los Tilos, es va fer el míting del Partit

Popular. Presidien la taula Gabriel Cañellas, Rosa Estaràs, Joan Muntaner, Pilar Ferrer, Jaume Mates, Catalina Cirer, Margarita Ferrando i Guillem Vidal. Varen intervenir, en primer lloc, Rosa Estaràs, demanant el vot per al PP, després, Joan Muntaner, el qual va dir: «No prometem per prometre, sinó que per donar solucions», Margarita Ferrando i Jaume Mates es dirigiren també al públic. El míting va acabar amb el parlament del president Cañellas. Tot seguit es va servir un berenar.

Dia 25 de maig, al bar Los Tilos, es va fer la presentació del programa d'Unió Mallorca. Presidien la taula Maria Antònia Munar, Gaspar Mas, Francesc Mulet, Fèlix Marco, Francisca Genovart, Emili Mulet, Maria Alcover, Magdalena Esteva, Carme Ripoll, Antònia Garau i Pedro Morell. Va presentar l'acte Jaume Morey. Prengueren la paraula per exposar el seus projectes Emili Mulet, Fèlix Marcos, Francesc Mulet, Gaspar Mas i, per acabar, Maria Antònia Munar.

Finalitzat l'acte, els assistents foren obsequiats amb un refrigeri.

Els candidats a l'alcaldia del Grup d'Independents de Valldemossa.

Dolores Estrades Calafat

IMATGES D'ANTANY

Aquesta fotografia és en part culpable de l'origen d'aquesta secció; malgrat això, s'ha torbat quatre anys a sortir-hi. Sols hem pogut esbrinar qui eren tres de les persones que hi apareixen. Al centre hi ha una senyora asseguda amb un infant davant, ells són: Francisca Daviu, «Sa Mestra Nova», i el seu fill Pere, nat l'any 1902. La nina més petita és Catalina Mercant, «na Garrideta». «Sa Mestra Nova» feia escola al carrer de les Filoses, 15 -actualment casa de Fabián i Jeromita. El seu fill fou prevere. Fotografia arxiu de Sabastià Trias Mercant..

L'any 1920 a Valldemossa comptàvem amb aquest grup d'instructores del catecisme a la parròquia. Hi podem veure reflectida la moda del moment i com les que duïen dol anaven negres de cap a peus. D'esquerra a dreta. Davant: Catalina «Barrera», Antònia «Guidons», Aina «Caleva», Catalina «Bufó», Magdalena «Xata», Francisca «des Pou», Francisca «Escanelles», Aina «Borineta». En segon terme: Catalina «Borineta», Francisca «Frare», Margalida Trias, Francisca «Seca», Catalina «Rosa», Maria «Bufó», Catalina «Frare», Catalina «Papa». Tercera fila: Francisca «Picarona», Margalida «Vicenta», Maria «Conxa», Francisca «Monoia», Antònia «Lluquera», Margalida «Manseta», Maria «Mariona». Darrera: Paula «Batleta», Francisca «Tomasuna», Catalina «Xucleta», Francisca «Manineta». Fotografia arxiu de Catalina Colom.

Aquests són els alumnes de les Franciscanes que el dia 18 de novembre de 1963 es retrataren amb Sor Miquela. Hem pogut destriar-hi, sempre d'esquerra a dreta. Asseguts a davant: Francisca Estaràs, Maria Mas, Francisca Morey, Viquí Bruno, Maria Margarita Morell, Tomeu Torres, Cati Pons, ?, ?, Maria Antònia Arbós, Cati Estaràs, Francisca Pons, Joan Pons, Maria Albertos, Cristian Dastrup, Margarita Vicens, Bruno Vila, Joan Amer, Maria Isabel Jiménez, Cati Torres. Enmig drets: Francisca Munar, Tià Mas, Toni Ripoll, ?. Darrera: Joan Algaba, Toni Mercant, Dino Estaràs, ?, Sebastià Mas, ?, Guillem Reinés, Toni Pons, Mateu Calafat, Joan Carbonell, Miquel Morey, Joan Mas, Ricardo Jiménez, Toni Mercant, Isabel Torres. Fotografia arxiu de Tomeu Torres.

Aquest ramell de jovenetes fa devers quaranta anys que anaren a fer una passejada fins a l'ermita amb Angeleta, la seva professora de costura. A davant veim Maria «Bieleta» i Angeleta «des Forn». A darrera hi ha Maria «Batleta», Margarita «des Pou», Francisca «des Forn» i Maria «Xata». Fotografia arxiu d'Angela Torres.

RACÓ DEL JOVENT

Ja han fet 18 anys

Silvia Ventayol Bosch (21 de febrer)
 Daniella Larrarte Mimiça (15 de març)
 Laia Herrero i Pujol (22 de març)
 Joana Maria Torres Rullan (25 de març)
 Ana Isabel Torres Capó (28 de març)
 Antoni Jordi Cerdà Adrover (26 d'abril)
 Jordi Sebastià Rovira Serrano (21 de maig)

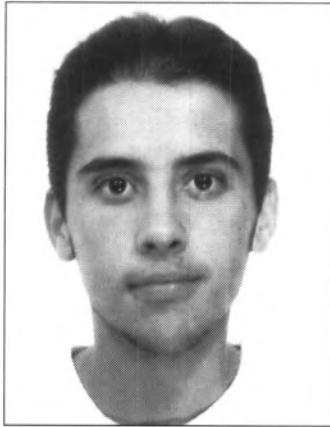
Laia Herrero i Pujol

Joana Maria Torres Rullan

Ana Isabel Torres Capó

Antoni Jordi Cerdà Adrover

Silvia Ventayol Bosch

Què passa per la llista cinematogràfica?

Aquest trimestre hem gaudit d'una gran varietat de pel·lícules; començarem parlant d'*El balneario de Baltle Creek*, un film d'Alan Parker que compta amb la presència d'Anthony Hopkins i Bridget Fonda. És una comedieta divertida i tal vegada un poc absurda. No podríem dir el mateix de la pel·lícula *Historias del Kronen*, de Montxo Armendáriz. El film ens dona una visió real d'una joventut rebel i sense causa fins a l'extrem que utilitzen la violència com a mitjà de venjança.

També hem gaudit de pel·lícules on l'amistat triomfa per damunt totes les adversitats, com ara *Solo ellas... los chicos a un lado* de Herbert Ross; una de les protagonistes és la famosa actriu Whoopi Goldberg. Aquest film és una mescla de *Philadelphia* (com recordareu, pel·lícula protagonitzada per Tom Hanks) i *Thelma & Louise*, és un reflex d'aquesta societat.

Una altra història d'aquest tipus emmarcada en un context distint és contada pel director Frank Dazabont a

Cadena perpetua, personalment la jutjaria com una gran pel·lícula que dona molt per pensar.

Com a història original m'agradaria esmentar el film d'Ang Lee *Comer, beber y amar*, una mostra d'humor oriental, la història se situa en el si d'una família de classe mitjana amb els seus triomfs i els seus fracassos.

Fins a una altra.

Magdalena Boscana Mas

Associació de Joves de Valldemossa

El passat dia 13 de maig el Magatzem es va omplir de llum i d'estrelles, eren una altra vegada els «tops models» valldemossins, organitzats per l'AJV, que mostraven la seva elegància i saber estar damunt una passarel·la. L'acte va ser un record d'aquell començament amb moltes ganes i esperit de fer feina, volíem estirar un carro que una vegada en marxa no sabíem on aniria a parar. I ja ho veus.

No em posaré a esmentar tota la gent que ho ha fet possible perquè són molts, només podem agrair el que la gent valldemossina va gaudir o per ventura va riure quan interiorment pensava «no m'ho

esperava mai d'aquest o d'aquest altre».

També vull agrair a totes aquelles botigues que ens donaren les facilitats perquè fos possible la desfilada, a la gent que col·laborà amb la rifa i a l'Ajuntament, per totes les facilitats.

Aquesta vegada destinarem un tant per cent a una associació benèfica (encara no decidida) i l'altre serà per anar a Port Aventura.

Gràcies a tots els valldemossins perquè ells ho feren possible.

Magdalena Boscana Ripoll

Hom diu que tots els sants tenen vuitava, per això mai no és massa tard per festejar la Primavera, grup que va guanyar el tercer premi al concurs de disfresses organitzat per l'ADV. Fotografia de Margarita Vicens.

31 DE MAIG
DIA MUNDIAL SENSE TABAC
ENCARA FUMES!

**Consell Insular
de Mallorca**

L'ESCOLANIA DEL VICARI HOMAR

El passat 2 d'abril tingué lloc a l'ermita de la Santíssima Trinitat de Valldemossa un acte d'homenatge a Mn. Bernat Homar Oliver per celebrar els quaranta anys de la fundació de l'escolania del vicari Homar.

El dissabte anterior a la festa tots nosaltres ens reunírem i en petits grups ens encarregàrem de comprar menjar, preparar taules, col·locar fotografies, assajar la missa, etc.

Contents com nins el dia de la seva primera comunió, el diumenge 2 d'abril a les 11 h ens trobàrem a l'ermita.

Dia del Ram de 1955. L'escolania amb el rector Mir, el vicari Homar, autoritats i fidels.

L'Ermita, abril de 1995. L'escolania i el vicari Homar.

El vicari Homar amb els escolans i les seves esposes.

La capella estava engalanada pels nostres respectats ermitans; a les 12 h començà la celebració eucarística encapçalada pels nostres paisans

Bru Morey i Llorenç Lladó, i com a oficiant, el nostre estimat Bernat Homar Oliver.

El petit temple estava estibat de

persones, directament o indirectament lligades amb nosaltres, entre les quals hi havia les nostres esposes.

Ja que tots els ex-escolans ha-

Sa plaça Pública té botiga i carniceria on podeu comprar-hi bé es queviures cada dia, congelats, fruita també, i a més, molta simpatia.

CA N'AMELIA

QUEVIURES I CARNISSERIA

Plaça Pública, 13
Tel. 61 24 33
VALLDEMOSSA

viem de participar en la celebració, la lectura fou a càrrec de Josep Lladó Darder. Les ofrenes foren duites per Sebastià Morey, Damià Calafat, Miquel Torres, Feliu Lladó, Sebastià Colom, Gaspar Pastor, Joan Martorell i Josep Lladó.

Pel que fa a la part musical, els enacarregats foren Joan Juan, Jaume Juan, Josep Lladó Vila i Joan Lladó, acompanyats per l'organista Maria Fiol i el director del Cor Parroquial de Valldemossa, Mateu Calafat.

El vicari Homar féu el sermó. Des del primer moment en què inicià una àmplia recordança de tots els anys passats entre nosaltres, començaren a aparèixer llàgrimes d'emoció i d'alegria entre els assistents, i es va arribar a un altíssim grau emotiu quan va recordar el nostre amic ja desaparegut Pere Ripoll Rullan (ACS).

Al final de la missa Joan Lladó, en nom de tots els escolans, va fer una petita al·locució i va lliurar al vicari Homar, enmig d'una explosió d'aplaudiments, una placa de plata amb la inscripció següent:

L'escolania de Valldemossa al seu Fundador
Abril 1955 - Abril 1995

AMB EL RECORD, GRATITUD I AFECTE
PER HAVER-NOS ENSENYAT A ESSER HOMOS.

Sebastià Morey Gelabert
Josep Lladó Darder
Damià Calafat Morey
Pere Ripoll Rullan (ACS)
Miquel Torres Bujosa
Antoni Palmer Cruelles
Sebastià Colom Pastor
Feliu Lladó Calafat

Grup d'escolanets d'entre els quals hem distingit, d'esquerra a dreta. Les primeres files: Feliu Lladó, Rafel Vila, ?, ?, Toni Morell, ?, ?, Sebastià Morey, Gaspar Pastor, Josep Lladó, ?, Nadal Torres, Llorenç Lladó, Joan Juan Deyà, Joan Lladó, ?, Damià Calafat, Joan Miquel, Jaume Vila, José Juan García, Francisco Algaba, Tomàs Lladó, Sebastià Morey. Darrera: Jaume Juan, Toni Pericàs, Francisco Mulet, Bruno M. Morey, ?, vicari Homar, Joan Martorell, Josep Lladó, Joan Morey.

Gaspar Pastor Lladó
Joan Juan Deyà
Jaume Juan Mas
Joan Martorell Pizà
Josep Lladó Vila
Joan Lladó Calafat

Una vegada acabat l'acte, passàrem a un reservat. Al petit menjador ens esperava una succulenta paella, condimentada pel cuiner del restaurant Pequeño Mundo i que servírem tots els homes.

Seqüències del passat, anècdotes, bromes i bon humor, tot lligat amb un sincer ambient d'amistat i

companyonia tancaren un dia inoblidable per a tots nosaltres.

Arribà l'hora del comiat. Uns ens veim quasi diàriament, altres de tant en tant, però sempre que recordem qualche cosa de la nostra infantesa anirà lligada a la figura que tant ha significat en la vida de tots nosaltres.

Una vegada més, en nom de tots, gràcies i una forta abraçada, amic Bernat Homar Oliver.

Josep Lladó Vila

BAR S'OLIVERA

AVINGUDA ARXIDUC LLUÍS SALVADOR

TELÈFON 61 25 77

VALLDEMOSSA

ELS SERVEIS SOCIALS A VALLDEMOSSA

A finals de l'any 1992 es posaren en marxa, per primera vegada al municipi i dependents de l'Ajuntament, els Serveis Socials Municipals. Per tal que una implantació d'aquest tipus fos possible es realitzà la contractació de Talis Waldren com a treballadora social. Posteriorment, amb l'ampliació del servei i detectada la necessitat de crear un servei d'ajuda a domicili, es contractà Francisca Genovart com a treballadora familiar. En l'actualitat, ella com a treballadora familiar i jo, Llúcia Estaràs, com a treballadora social, formam l'equip, Unitat de Treball Social de l'Ajuntament.

L'objectiu d'aquests tipus de serveis és el de contribuir a aconseguir el nivell més alt possible de benestar social per a tots els habitants del municipi. Per fer que això sigui possible l'Ajuntament ofereix diferents serveis:

SERVEI D'INFORMACIÓ I ORIENTACIÓ

Dirigit a tota la població en general; és el marc on s'informa sobre recursos socials, prestacions que ofereix l'Administració pública (pensions, ajudes econòmiques, etc.), orienta i dóna suport a individus, famílies o grups de la comunitat.

SERVEI D'AJUDA A DOMICILI

Dirigit a les persones majors (amb problemes de salut, soletat, etc.), als minusvàlids, persones amb dificultats temporals, i famílies en situació de crisi puntual o mantinguda. El servei ofereix una sèrie d'atencions (detallades a l'article de Francisca Genovart) al propi domicili dels usuaris, amb la finalitat de proporcionar-los autonomia i permetre l'estada dels individus en el seu medi: el municipi.

Aquest servei es duu a terme mitjançant la feina directa de la treballadora familiar al domicili dels usuaris, amb la supervisió de la treballadora social i l'estreta col·laboració del Centre de Salut.

Aquests són els serveis que l'Ajuntament posa a la disposició de tot el poble. Per rebre més informació o sol·licitar algun dels serveis, posau-vos en contacte amb la treballadora social els dijous d'11 a 12 h a l'Ajuntament.

Llúcia Estaràs King
Treballadora social

AL TEU COSTAT BEN AVIAT

Què som les treballadores familiars? Som un petit grup de professionals que intentam fer unes activitats al domicili a fi d'aconseguir la màxima autonomia de les persones amb dificultats i problemes que totes soles no poden solucionar.

Intervenim en diverses situacions, com ara:

- Gent gran.
- Gent amb incapacitacions o certes malalties.
- Famílies desestructurades i nins amb problemes.
- Altres que tinguin dificultats temporals o situacions de risc.

Les nostres activitats varien segons les necessitats de les persones:

- Higiene personal (cures...).
- Petites feines de casa (fer net, comprar...).
- Controlar l'alimentació, medicació, economia, escolarització i altres.
- Donar suport (passejar-se, xerrar, escoltar).
- Acompanyar al metge.
- Ajudar a adquirir hàbits.

Intentam que la gent es trobi millor sense haver de deixar el seu entorn i pugui mantenir les seves relacions tant familiars com socials.

Per ampliar aquesta informació o en cas de necessitar ajuda us podeu dirigir als Serveis Socials Municipals, cada dijous d'11 a 12 h a l'Ajuntament.

Francisca Genovart Frau
Treballadora familiar

REVISTA **MIRAMAR**
SUBSCRIVIU-VOS-HI

CATALINA HOMAR

Amb motiu del norantè aniversari de la mort de Catalina Homar es feren dos actes a dos llocs ben significatius.

El primer fou el dia 2 d'abril, a s'Estaca, organitzat per l'associació Amics de l'Arxiduc. En el decurs d'una excursió que feren hi hagué una aturada a les cases d'aquesta finca, que pogueren visitar. A la clastra es féu un acte literari, que consistí en una explicació de Nicolau S. Cañellas de les caraterístiques de s'Estaca, la lectura d'uns textos del llibre de l'Arxiduc *Catalina Homar*, acuradament traduïts al català per Antònia M. Calafat, que llegiren Mateu Colom i el president dels AA, Joan Estrany. Antònia Prats féu la lectura d'una carta de Catalina a l'Arxiduc. Després d'un minut de silenci per Catalina Homar, els assistens continuaren la marxa cap al Guix.

El cementiri valldemossí fou, el

dia 8 d'abril, testimoni del segon acte, organitzat per la família de Catalina Homar amb l'ajut de l'OCB. Es va fer entorn de la sepultura on va ser redescoberta la làpida funerària original, que ha estat trobada i restaurada després de molts d'anys d'estar perduda.

Cap al tard es reuní un grup de persones entre les quals hi havia familiars de Catalina, representants de diverses associacions i amics.

Toni Colom va fer la presentació i donà pas a Genia Tobin, la qual va interpretar amb tot el seu art dues cançons molt adients del disc que sobre l'Arxiduc varen gravar Els Valldemossa.

Després, Mateu Colom, amb un

Una part dels assistents a l'acte.

bell parlament, va glossar la personalitat de Catalina Homar.

Tot seguit la família féu una ofrena floral. L'Associació Amics de l'Arxiduc, la revista *Miramar* i l'OCB a Valldemossa dipositaren, també, sengles rams de flors, i Antònia Serrano li dedicà una poesia.

ASD

Parlament llegit per Mateu Colom

Dimarts que ve, dia 11 d'abril, farà noranta anys que Catalina Homar va ésser enterrada en aquest cementiri que ara ens acull. Acabava de començar la primavera de l'any 1905 quan es cloqué la tomba i donà inici la llegenda d'aquesta valldemossina avançada al seu temps.

Una societat que acabava d'encetar el segle XX no podia entendre ni perdonar allò que aquella dona, filla d'un humil fuster de Valldemossa, s'havia marcat com a norma: que res ni ningú no interferís en la seva vida, per així enfortir el seu esperit empenedor i decidit. Perquè no ho hem d'oblidar mai, Catalina Homar fou una dona d'empenta. El seu error, és un dir, va ésser néixer massa prest.

A ella li va tocar fer-ho un dia de febrer de 1868 al carrer de la Rosa. Era el tercer naixement que es produïa en aquella família formada per Pere Miquel Homar i Aina Maria Ribes, ell valldemossí, ella esporlerina. Poc sabem de la seva infantesa, si més no, que era l'encarregada de dur el dinar al seu pare, fuster a Son Moragues. Allà la recorda l'Arxiduc en els seus escrits, esperant l'arribada del seu progenitor, o jugant a l'era amb les filles d'Antoni Moragues, el senyor de la possessió. Però ben prest acabarien les alegries d'aquella nina de caràcter despert, ja que la mort del seu pare li suposà una experiència ben amarga en plena adolescència.

Simultàniament, l'Arxiduc duia endavant la seva vasta obra de compra de possessions, bocins, rotes i sementers entre Deià i Valldemossa. D'aquesta manera, a poc a poc i quasi sense voler, anà adquirint els terrenys que més tard configurarien s'Estaca. Catalina hi entrà a fer feina després de la mort del seu pare. La seva gran capacitat de planificació possibilità que s'encarregàs de dirigir el nombrós col·lectiu de dones que treballaven en aquell indret de la costa valldemossina. La feina no s'acabava mai i quan no es retiraven les estakes i es desfeien els emparrats, s'entrecavaven les vinyes, se sulfataven els sarments tendres a la primavera o, a les acaballes de l'estiu, s'iniciava el

procés de la verema.

Diverses circumstàncies provocaren que Catalina es convertís en la majorala de s'Estaca. A partir de llavors els noms de Catalina Homar i s'Estaca formarien part d'un binomi mal d'entendre sens la presència d'un o de l'altre. Havien arribat els dies assolellats, segons encertada expressió de l'Arxiduc, i els ceps de moscatell, malvasia o calop donaven el millor de si, tant, que els vins que sorgiren dels seus mosts reberen el reconeixement de les exposicions mundials de París, Chicago i Madrid.

La nova responsabilitat a s'Estaca no impedí Catalina continuar mostrant la seva benvolença cap a aquells que feien feina a les seves ordres o cap a qualsevol que s'hi adreçava en demanda d'ajuda. Igualment féu possible que alguns dels seus germans i germanes tenguessin feina en aquell indret: Aina i Maria, destinades al servei de la casa; Miquel, encomanat a distintes feines dins la finca, i Biel, encarregat del celler.

La seva intel·ligència innata i sensibilitat es veieren potenciades per la relació que mantenia amb l'Arxiduc. Ambdós coincidien en l'atracció per la natura i l'afany pel saber: d'aquí que ben aviat aprengué a llegir i escriure, extasiada davant el nou panorama cultural que s'obria davant ella. I així, gaudí de l'oportunitat de viatjar i recordar,

En primer terme, Rafel Estaràs, darrera Mateu Colom i Genia Tobin. Fotografia de Joan Alemany.

molt probablement, les converses de la seva infantesa, en què el senyor de Son Moragues li contava coses de la ciutat de París.

Però tot té una fi, i la de Catalina Homar s'apropava inexorablement. La malaltia arribà a s'Estaca i de res no serviren les visites dels metges vinguts d'altres indrets. Així, ben de pressa, es consumí la seva vida, i el dimarts onze d'abril de 1905 acabaren els seus sofriments. L'Arxiduc, el qual rebé la notícia a Egipte, la recorda en un llibre en el qual narra els sentiments d'aquelles hores amargues.

A s'Estaca també li arribà la seva hora, i a la mort de Catalina s'afegí la de l'Arxiduc alguns anys més tard. Desapareguts els seus grans benefactors, la seva existència entrà en un declivi accentuat arran de l'aparició del mal que acabà amb la totalitat de les vinyes que cobrien els costers. S'Estaca arxiducal havia mort.

Aquesta placa que ara reposam ens recorda fugaçment la seva vida i ens ha de fer reflexionar, a la vegada, sobre el paper que ha jugat entre nosaltres, entre la família. Crec que aquest ha estat un tema tabú, del qual, si se n'ha parlat, ha estat en veu baixa, com si no volguessin despertar vells fantasmes familiars ni donar peu a més xerradisses de carrer. Crec que Valldemossa també ha viscut d'esquena al seu record i compt amb que aquest acte serveixi per acabar amb tants d'anys d'oblits.

Per finalitzar, voldria fer-vos saber que la troballa d'aquesta làpida, oblidada de tothom, em va decidir a posar fil a l'agulla d'un projecte llargament meditat: escriure una biografia de Catalina Homar. Que la seva propera publicació sigui un testimoni de la meva admiració cap a la seva figura i obra.

Mateu Colom

PANADERIA
Y
PASTELERIA

Carrer de la Rosa, 4
Via Blanquerna, 15
VALLDEMOSSA

PER A GATONS I COQUES FINES
NO HI HA COM
CA'N MOLINAS

Tel. 61 21 56
Tel. 61 22 47

Catalina Homar

Oh mar blava que ets de trista...

Els pàmpol·s van brostar i tu no hi eres.
Les vinyes, amb recança, van deixar secar els ceps.
La malvasia ja no brolla de l'aixeta.

Amb la teva absència,
la brossa ha envaït marjades i camins.
Saps, aquells bots de s'Estaca s'han fet estelles.
I el vell Gotzo, el meu rebesavi, voga en una altra mar.

Ahir vaig ser a s'Estaca
on nous ceps hi comencen a verdejar.
I el teu esperit era present dins les cases.
I a la clastra parlaren de tu, i tu hi fores.

L'amor ha dictat mots que et treuen de les tenebres,
no ets als llims dels oblidats,
ets a s'Estaca, ets a Son Moragues i ets aquí.

Arrecerada per creus de marbre i vells xiprers,
embolcallada per flaires de flors i cançons,
descansas, a la fi, sota el teu nom.
I al petit i solitari cementiri
els ocells refilen per a tu cada matí.

Antònia Serrano i Darder

Un moment de l'ofrena floral a Catalina Homar. Fotografia de Joan alemany.

SOLUCIONS ALS PASSATEMPS

Deu errades

Jeroglífic

NO MÉS LLADRE (Només lladra)

Sopa de lletres

Raqueta, salvavides, farola, corona,
televisor, obrellaunes, iot, telèfon, moix,
fruitera, cadira, piano, espina, regadora.

VALLDEMOSSINS

ESTAU TOTS CONVIDATS A LES FESTES MUSICALS ORGANITZADES PEL
FESTIVAL CHOPIN, AMB MOTIU DELS CENT ANYS D'AINA MARIA BOUTROUX
DE FERRA (1895-1996)

Divendres, 4 d'agost a les 20 i 21 hores:

EXPOSICIÓ HOMENATGE A AINA MARIA BOUTROUX A LA CEL·LA
Records de F. Chopin i de G. Sand exposats per primera vegada a Valldemossa.

EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES DE TONI CATANY A LA SALA CAPITULAR
Creacions d'aquest llucmajorer universal, ens mostren dones vestides a l'antiga i natures mortes.

Dimarts, 29 d'agost a les 22 hores:

CONCERT DE CANT GREGORIA A L'ESGLÉSIA DE LA CARTOIXA
(accés: portal del claustre)

VALLDEMOSSA I LA SEVA MÚSICA

Ara que ja tenim el projecte fet una realitat, vull fer un petit avenç del que serà aquest disc compacte que, si Déu vol, sortirà al carrer abans de les festes de la Beata.

Com podeu veure, la coberta és de Josep Coll Barolet, que dona una imatge clara i típica del poble amb la Cartoixa i els pagesos. A l'interior hi ha una altra pintura del mateix autor al·lusiva a les oliveres i les collidores d'oliva.

Quant a la música, el primer tema (que també és el darrer) s'inicia amb la xeremia tocada per John Lambourne; manera amb què solen començar i acabar les festes mallorquines. A continuació, i continuant amb el tema de l'*Oferta*, hi ha un canvi de ritme per mostrar alguns instruments de percussió com la ximbomba, les castanyetes, els ferreguins, la botella, el bombo, que juntament amb les flautes dolces fan una variació del tema.

Els temes folklòrics (diríem de ball) com *Parado de Valldemossa*, *Ball de sa neu*, *Gallet jove*, *Una rosa en cada galta*, *Bolera antiga*, *Jota marinera*, estan interpretat amb la lletra i música dels inicis, encara que en algun hi ha alguna introducció rítmica per donar més vitalitat a la peça i l'oportunitat al solista de lluir-se.

Els temes religiosos són el *Misere-*

Coberta del nou disc compacte obra de Josep Coll Barolet.

re, cantat i enregistrat a l'església pel Cor Parroquial, i la *Sibil·la*, cantada per Genia Tobin. *Sor Tomasseta*, enregistrada també a l'església per Els Valldemossa i el Cor Parroquial no podia faltar en aquesta cita amb la música a causa de la gran devoció que el poble té a la seva santa.

Els altres temes són *Cartes d'amor i vi*, referent a les cartes de Catalina Homar a l'Arxiduc, és interpretada per Els Valldemossa amb Genia de solista cantant, com també *Cançó de bressol*.

La *Segona balada de Chopin* és una recordança de l'estada del famós músic a

Valldemossa, interpretada per Tomeu Estaràs a quatre veus amb les diferents flautes dolces: soprà, alt, tenor i baix.

Si mai et decidissis a pujar a Valldemossa, tema escrit especialment per a aquest projecte pel poeta Gabriel Janer Manila i musicat per Miquel Brunet. Conta d'una manera molt verídica i formosa el que hom trobarà si es decideix a pujar a Valldemossa.

Les fotografies de l'interior són de Josep Lladó, Joan Muntaner i Ione King i tot el projecte ha estat subvencionat pel Govern Balear, el Consell Insular de Mallorca i l'Ajuntament de Valldemossa. La idea i coordinació és a càrrec meu i la direcció musical i l'enregistrament és a càrrec de Miquel Brunet i ONA Digital.

Vull donar les gràcies a Rosa Estaràs pel seu interès en la realització del projecte, i a Josep Coll Barolet, Gabriel Janer Manila i Sebastià Trias Mercant per la seva aportació.

Una vegada contat el contingut d'aquest disc compacte, Els Valldemossa, El Parado de Valldemossa i el Cor parroquial esperam que el que hem fet sigui del vostre gust i desitjam una bona acollida a *Valldemossa i la seva música*.

Tomeu Estaràs Estaràs

Un moment de l'enregistrament de *Sor Tomasseta* a càrrec del Cor Parroquial.

A l'estudi ONA, un moment de l'enregistrament. Fotografia Josep Lladó.

FESTIVAL CHOPIN 1995

El festival d'enguany l'hem dedicat a la nostra fundadora Aina Maria Boutroux de Ferrà. Alguns dels pianistes que varen ser amics d'Aina Maria participaran en el festival i oferiran les seves interpretacions en memòria seva.

La pianista rusa Irina Zaristkaya, que va donar el seu primer recital a la Cartoixa l'any 1975, oferirà un programa amb obres de Beethoven, Prokofiev i Chopin.

Ramon Coll és un pianista que als deu anys va guanyar el segon premi en el Concurs Internacional de piano Frédéric Chopin a Valldemossa. Concurs organitzat per les Juventuts Musicals de Palma en col·laboració amb el Patronat F. Chopin-G.Sand, fundat per Aina Maria. El seu programa està dedicat íntegrament als preludis de Debussy i de Chopin.

Joan Moll, amic i col·laborador durant molts d'anys. Quan Aina Maria es va posar malalta, pujava a Valldemossa perquè ella pogués escoltar en els seus darrers dies de vida les seves obres preferides. Joan ens oferirà un programa amb un repertori que va des de Bach a Chopin.

La figura estrella d'aquest Festival és sens dubte el pianista nord-americà Garrick Ohlsson, un dels primers premis del Concurs

Aina Maria Boutroux als 81 anys. Joan Moll (pianista), Bozena Adamczyk (doctora en musicologia), Rosa Capllonch, Margalida Ferrà, Josep Jorquera (tècnic piano), Harold Greenberg (crític musical) i Felix Andriewsky (violinista).

Chopin de Varsòvia. Es un èxit del Festival haver aconseguit dur a Valldemossa aquesta figura mundial del piano.

També el jove pianista norueg és un luxe per al Festival, un al·lot que sense haver hagut de lluitar ni competir en cap concurs, ja ha tocat amb les més prestigioses orquestres i centres musicals del món.

Finalment tenim reservada una sorpresa per al mes de setembre: dos joves pianistes mallorquins interpre-

taran en estrena mundial una obra de Chopin per a piano a quatre mans, dins la cel·la. Es tracta d'una partitura de Chopin que mai no ha estat interpretada en públic ni tan sols a Polònia, ja que només es conserva un sol exemplar, l'exemplar que va adquirir Aina Maria Boutroux i que es podrà veure a l'exposició que hem organitzat.

Rosa Capllonch Ferrà

Sense deixar Valldemossa,
per comprar bé i aviat,
barat i de qualitat,
compra al supermercat:

SUPERMERCAT VALLDEMOSSA.

C/ del Marquès de Vivot, 5

Tel.: 61 25 68

Telefax: 61 23 12 VALLDEMOSSA

CARTES ARRIBADES A LA NOSTRA REDACCIÓ

(La revista *Miramar* publica les cartes que arriben a la seva redacció, en català, i sempre que vagin signades per l'autor, únic responsable del que expressen.)

Valldemossa, 31 de maig de 1995

Vull agrair a la revista *Miramar* de l'Obra Cultural Balear el que em permeti expressar els meus sentiments per la pèrdua de tres amics: Bruno José Mercant Landeira, mort a Montevideo (Uruguai) el 19 de març, Pedro Mas Boscana, mort el 2 de març a Palma, i Rafael Estaràs Calafat, mort a Cala Ratjada el 27 de maig.

Crec que em puc permetre ser el portaveu de les persones que els varem conèixer i fórem els seus amics.

Vull fer arribar als familiars de Pepe Mercant la sorpresa que ens causà la notícia del seu traspàs i el dolor que deixa, en recordar-lo al mes de juny d'ara fa dos anys, juntament amb la seva esposa, Susana, en la seva visita a Valldemossa, l'alegria de la seva estada a Can Marió, en compartir records de Montevideo, i amb la retrobada amb les seves arrels. El gaudir de les matineses valldemossines, les llargues converses, el seu bon dir, els seus silencis... per retornar amb anècdotes de l'interior de l'Uruguai que tan bé

coneixia. Nostre comiat, fent vots per la continuïtat de la nostra amistat que, malgrat tot, durem a terme en el nostre esperit.

Volem fer arribar el nostre condol al seus familiars: esposa, Susana Gutiérrez; fills, Gabriel, Andrea i Ignacio; mare, Mercedes Landeira de Mercant; germà, Manuel, i cunyada, Maria Inés.

Que el vegem en el cel.

Vull recordar Pedro Boscana, no en la decadència que deixen els anys, sinó que en tota la força de la seva personalitat, home de bon criteri, honorat, intel·ligent, sempre obert al diàleg. Les nostres llargues converses en les seves visites, a casa nostra a Montevideo, dels dimecres amb el meu conco Bruno «Parregueta» i Jaume «Calamandre». A Valldemossa no em mancava, mentre la salut li va permetre, la seva visita els dilluns. Darrerament ja no es notaven els vint anys que ens separaven, ja no ens aferrissàvem en les nostres opinions, sinó que Pedro cedia gentilment.

A qui puc demanar ara? A qui puc consultar? Qui, amb la seva memòria, amb el seu bon consell, m'aclarirà els dubtes?

Demanam al Senyor que les

seves germanes Maria i Juanita puguin pregar molts d'anys per ell.

No ens vèiem molt seguit, Chiquita, però sabíem en tot moment que seguies sent la meva cosina i Rafael el nostre cosí, i encara més el nostre amic, el de Miquel i el meu.

Amic irrepètible, amic dels seus amics, amb qui compartíem l'alegria del vostre amor, vostre casament, la seva lluita a Montevideo, el seu retorn a Valldemossa, el seu afany de superació professional i, en el moment més inesperat, la seva mort.

El recordarem sempre, guardarem la seva imatge de persona dedicada a la família... la seva afecció per la pintura i les antiguitats i aquella calidesa que sempre tengué vers nosaltres. A tu, l'esposa, Catalina Pons, a les vostres filles Francis, Margarita, María i Ana María, a ta mare, Margalida Vila, al vostre gendre Antonio Pons, a la vostra néta Adelita, el vostre nét Antoni, als vostres germans i cunyats Miquel, Malén, Rosa i Antonio, us volem dir que en aquests trists moments, la meva família i jo no deixam d'estar amb vosaltres amb tot l'amor del nostre cor.

Magdalena Vila Vila

Marquès de Vivot
Telèfon 61 25 42
VALLDEMOSSA

Benvolguda Dolors,

En referència a la inauguració del Punt Verd de Valldemossa m'agradaria afegir una sèrie de coses per al bon ús d'aquest centre de recollida selectiva que ara tenim i que ten important és per al nostre poble.

Hi ha un tema que és fonamental i és el de la conscienciació de la gent en general del problema seriós i greu que representen els residus sòlids urbans.

La nostra manera de viure força el planeta Terra, i la naturalesa se'n ressent *en esgotar els recursos no renovables*: fusta, carbó, petroli, etc. Cremam el bosc i el repoblam amb espècies de creixement ràpid i més poc valoritzables (pins i eucaliptes).

De res no servirà si deixam als nostres fill diners, cases i pisos en herència si no tenen el medi ambient adequat per gaudir-ne.

La naturalesa, la Terra, el món, és allò que heretam tots i és allò que heretaran de nosaltres els petits.

La millor herència que els podem deixar és la d'un món millor i la forma d'assolir-lo és ser més respectuosos amb la naturalesa. No siguem victimistes, no avantposem la nostra impotència per solucionar el problema dels residus, transferint tota la responsabilitat als altres. La responsabilitat és teva, meva, del veí, de les autoritats, és a dir *de tothom*.

- Què podem fer cadascú de nosaltres?

La primera passa és *prendre consciència del problema* i saber que la nostra aportació individual contribueix al bé comú.

Per això, no siguem egoistes, no pensem que el reciclatge és feina d'altres: la Terra és de tots i les conseqüències de les nostres accions també. Si tenim el contenidor a prop de casa nostra no ens agrada, si el tenim allunyat tampoc: col·laborar és no cercar excuses, sinó actuar, reduir el consum inútil, reutilitzar, no tirar per tirar i, finalment, reciclar.

La segona passa és *fer un esforç*, els resultats del qual siguin per a tot, per als nins, per als homes del demà.

Separem a les nostres cases allò que es pot separar: paper, vidre, cartó, piles, oli de cuina, oli de motor, roba usada. Sempre hi haurà un petit lloc per posar qualque cosa i almenys una vegada a la setmana podem anar al nostre Punt Verd per fer la nostra aportació al futur dels nostres fills.

I el tercer punt és *fer un bon ús* del Punt Verd: no tirar caixes ni papers fora dels contenidors.

Un Punt Verd i els contenidors que el conformen tenen la seva raó de ser com a millora del medi ambient. Un mal ús pot conduir a efectes del signe contrari d'allò que es pretén obtenir. Per aconseguir un assoliment eficaç de les nostres accions, cada material que vulguem separar ha d'anar a cadascun dels contenidors disposats i en les condicions adequades. I finalment, el Punt Verd, ha de mantenir-se amb bones condicions higièniques i de neteja. No s'han de dipositar bosses de fems en terra als Punts Verd, els materials recuperables s'han de dipositar dins els contenidors i no en bosses o caixes a devora.

El mal ús que la gent fa dels contenidors és la trista i pobra imatge que donam del poble i Valldemossa, per ser un poble meravellós, hem de donar exemple de respecte, de neteja i de solidaritat.

CADA COSA AL SEU LLOC

Fes-ho bé

Aboca cada cosa dins el seu contenidor

No deixis res a terra

Una abraçada a tots i gràcies per endavant,

Catalina Estradas Fernández

PROGRAMACIÓ DEL FESTIVAL CHOPIN 1995

Divendres, 4 d'agost

EXPOSICIÓ HOMENATGE A AINA MARIA BOUTROUX a les 20h.

Del 5 d'agost al 30 de setembre (9,30-13h/15-19h).
Cel·la F. Chopin G. Sand.

EXPOSICIÓ DE FOTOGRAFIES DE TONI CATANY a les 21 h.

Del 5 al 30 d'agost (17-20h).

Sala Capítular.

Diumenge, 6 d'agost a les 22h.

IRINA ZARISTSKAYA, piano

Cartoixa, claustre

Programa: Beethoven, Prokofiev, Scriabin, Chopin

Diumenge, 13 d'agost a les 22h.

RAMON COLL, piano

Cartoixa, claustre

Programa: Preludis de Chopin i Debussy

Diumenge, 20 d'agost a les 22h.

LEIF OVE ANDSNES, piano

Cartoixa, claustre

Programa: Schumann i Chopin

Diumenge, 27 d'agost a les 22h.

GARRICK OHLSSON, piano

Cartoixa, claustre

Programa: F. Chopin

Dimarts, 29 d'agost a les 22h.

AMICS DEL CANT GREGORIÀ, cor

Cartoixa, església

Diumenge, 3 de setembre a les 22h.

JOAN MOLL, piano

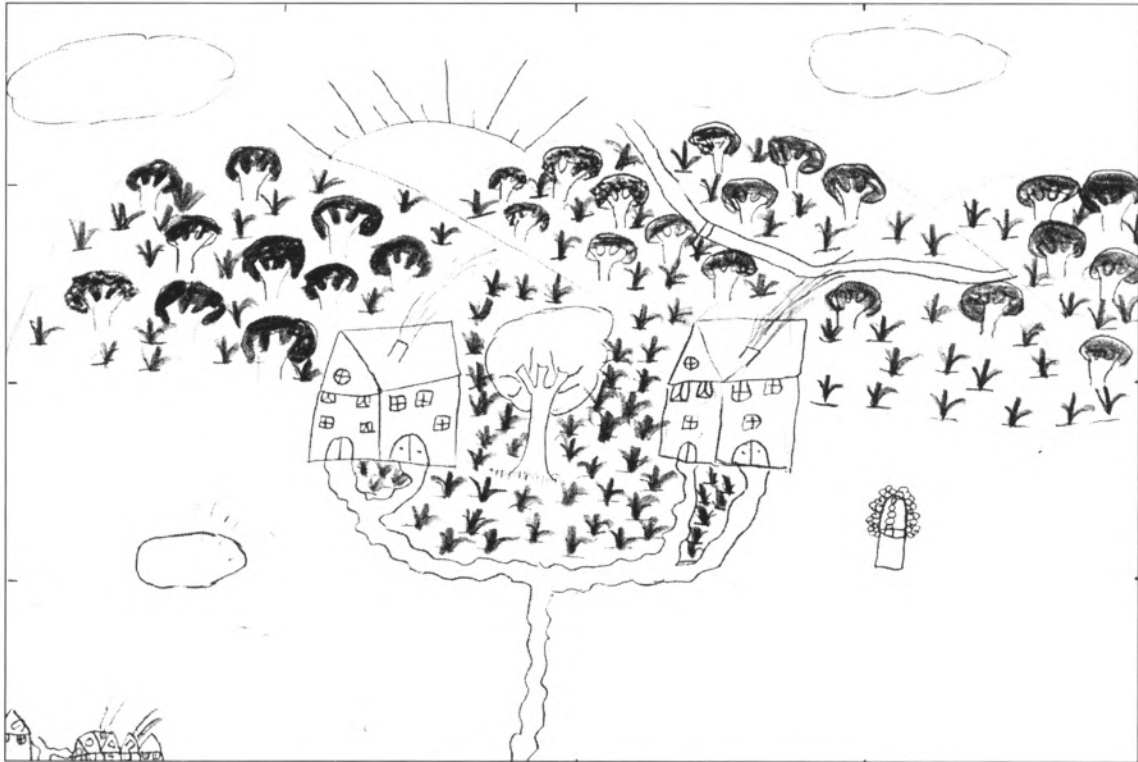
Programa: Bach, Mozart, Beethoven, Chopin

Dissabte, 9 de setembre a les 22h.

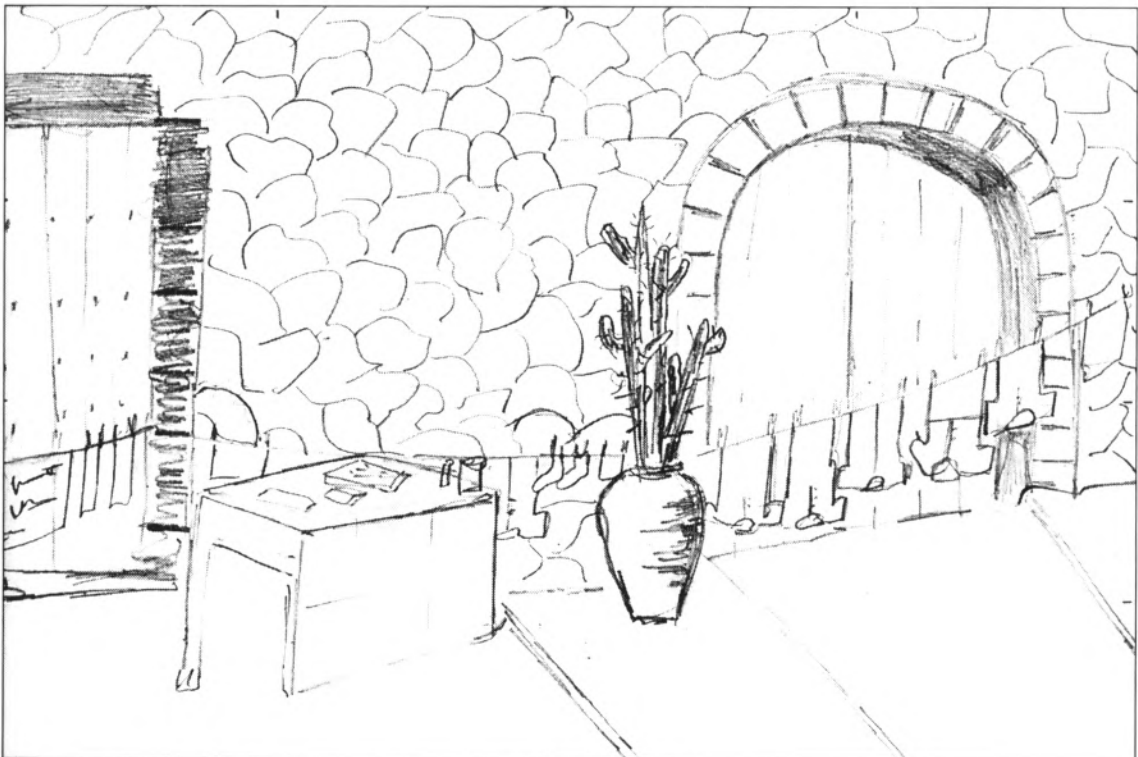
ALBERT DIAZ-XAVIER MUT, piano a quatre mans

Cartoixa, Cel·la F.Ch.-G.S.

Programa: Mozart, Schubert, Chopin

Dibuix de Dione Balle, premiat al Concurs de dibuix del Pancaritat 1996.

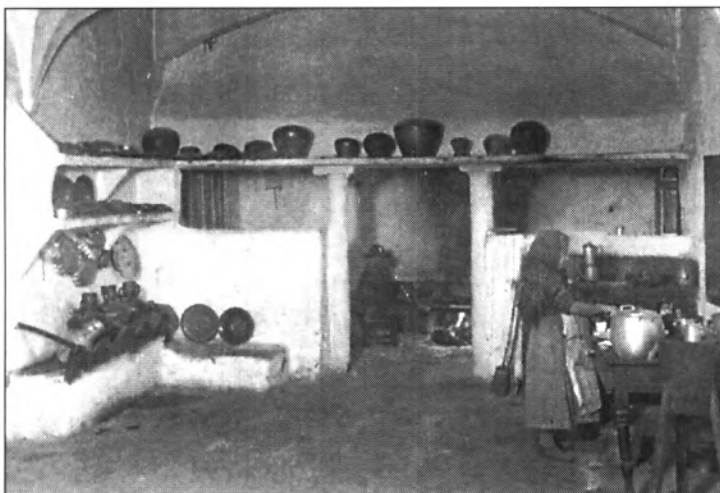
Dibuix de Maria Antònia Nicolau, premiat al Concurs de dibuix del Pancaritat 1996.

ARXIU FOTOGRÀFIC D'ANTONI MUNTANER, «GUARIN»

ALTRE TEMPS

El tema elegit per a aquest número de *Miramar* és: possessions. La primera fotografia correspon a la clastra de Son Ferrandell.

Aquesta és la cuina de Son Moragues.

Un home s'escalfa a la cuina de Son Forteza.

Un racó de Son Puig.

LA VEU DELS NOSTRES POETES I GLOSADORS

Goigs i pregàries a la Verge de Consolació*

A solanda, puig festiu,
compartirem peix i pa;
oh, Verge del llum captiu,
pel vostre Amor que somriu,
ensenyau-nos a escoltar.

Si, corprès per la bellesa
l'esclau, per Vós, fam passà;
si, bressat per la dolcesa,
la fe de Crist abraçà;
qui podrà romandre esquiu
a rostre tan sobirà?
Oh, Verge...

Quan amb veu afamegada
cercam l'aliment diví,
i el pa i el peix de vesprada
que, per Vós, trobam aquí,
no trobeu intempestiu
el plany de la nostra mà.
Oh, Verge...

Vostra llar acollidora
és porta que mai no tanca
i el quart diumenge, Senyora,
l'àpat en el qual no hi manca
peix endolcit pel caliu
que estima sense cremar.
Oh, Verge...

El blat per fer-ne fornada
va creixent daurat i altiu,
són les notes d'una anyada
que porta compàs ben viu,
és una gran cor col·lectiu
que batega enmig del Pla.
Oh, Verge...

Vostre nom és llepolia
per als llavis que us imploren;
i rebem de Vós, Maria,
promeses que no s'esfloreixen
perquè, qui hi puja cloc-piu,
sent les forces revifar.
Oh, Verge...

Si, cegats pel trist miratge,
sols tenim falsos tresors,
trobarem dins bell paratge
monestir brufat de flors

on el vostre esguard descriu
l'oratge d'un dia clar.
Oh, Verge...

Salvau-nos de la fondària
que amenaça nostres cors
quan, per falsa lluminària
ens alimentes els plors;
sols al vostre senyoriu
recés hi podem trobar.
Oh, Verge...

Una llàgrima llenega
angoixosa, solitària
mes, per l'oreig que gemega,
també vola una pregària:
és el record fugitiu
de qui us resa mar enllà.
Oh, Verge...

Com la flor del gessamí
que en Déu posa confiança,
feis que sapiguem florir
mots i pètals d'esperança;
que sempre siguem estiu
i no fred per al germà.
Oh, Verge...

V/ Pregau per nosaltres, Verge de la
llum i del consol.
R/ Perquè mai no ens manqui l'oli de
la humilitat.

PREGUEM

Oh, Senyor d'immens poder,
que ens donàreu ver Camí,
il·luminau nostra fe
amb vostre Amor sense fi.
Que puguem aconseguir
l'eterna llum i el perdó.
Verge de Consolació,
acolliu el nostre clam;
de tot cor vos ho pregam
per Jesús nostre Senyor.

R/ Amén.

Pere Bru Serrano Darder

* Primer premi del XXIII Certamen
Poètic Verge de Consolació. Sant Joan,
1995.

A la Mare de Déu de la Panada en el seu Aplec a Sant Honorat de Randa

Blanca sou, com la farina,
els cabells d'oli daurat,
el cor de sucre esponjat,
somsris d'aigua cristal·lina;
tot això, si bé es combina,
i en feim un cistell rodó,
consequirem la millor
i saborosa panada,
llestà per esser enforada
a dins el forn de l'amor.

A la contrada de Randa,
entre els pins i el romaní,
discorre, amable, el camí
que la muntanya en garlanda,
la campana sona i branda
entre els rocs de l'espadat,
i ens diu que a Sant Honorat
hi té la seva posada
la Verge de la Panada,
lluny del trull de la ciutat.

Aquí, gentil Verge pura,
en vostre enlairat palau,
el pla de l'illa fitau
des del balcó de l'altura,

mentre el vostre cor fretura
veure pujar pels camins
un esbart de pelegrins
que portin tendres ofrenes
d'amor, que corr per les venes
i neix, per Vós, cor endins.

Rafel Bordoy i Pomar

Comiat

Adéu, Guillem d'Efak.
Serà mala d'emprendre
la vida sense tu,
i n'eres ben conscient
quan te n'anares.
Ho havies de fer
perquè la infància
pot ser qualsevol cosa
manco eterna.
I tanmateix
t'enyoraré una mica més
cada horabaixa.
Procuraré, tot sol,
denejar els dies
i els somnis que em resten;
tanmateix
serà molt gris viure
amb el capell de vidre
esmicolat.

Guillem d'Efak
(Desembre de 1994)

Runes de la carn

Runes de la carn.
Cilicis de cendra.
...Cort funerària.
Monjos...
Bells cants gregorians.
Funestes cançons
i cirials encesos.
Ressons del meu enderrocament.
Somnis...
Núvols blancs portadors de l'esperit
sobre borrallons de cotó.
A la dreta... L'esperança
visió real de l'amor.
Gèlids murs de marbre sense perfum.

Runes de la carn...
Cendres sense roses.

Sebastià Vidal

Els meus estels

El vent bufa en mon pensament,
la pluja en mon cor germina,
dies rosats s'estan apropant,
dies tranquils com la meva formosa
[mar,

quallats, plens de tendresa.
La lluna veraç, brillant i plena,
inflada esfera platejada,
comparteix amb mi la seva intimitat.

Al meu voltant tres sols,
sempre sent la llum i la calor seves
i de la vida en trec un somriure.
Cada Any Nou m'ofereix
una collita d'experiència
i el meu amor vital desborda
com dolç xarop, sobretot
quan toc, mir o sent.

Catalina Genovard

A l'arxiduc d'Austria, Lluís Salvador

Per esser l'any dedicat
al distingit personatge,
a qui vull retre homenatge,
a l'arxiduc austriac,
amb un llenguatge versat
vull recalcar son llinatge.

Era un home de bonat,
segons ens conta la història,
aquesta és la seva glòria
d'un príncep molt recordat.

Tenia algun defecte,
també una gran virtut,
el nostre bon Arxiduc
persona de gran respecte.

Na Catalina Homar,
garrida treballadora,

una dona encantadora
de qui l'Arxiduc s'enamora
i molt que la va estimar.

Miramar, punt de bellesa
de la costa mallorquina,
allà on el sol s'inclina,
en claror, ple de tendresa.

Miramar, joia poblera
qua l'Arxiduc va comprar
on hi va descarregar
tota la seva quimera.

Dintre el cor de nostra serra
s'hi sent un profund batec,
gran homenatge oferesc
al noble pobler Joan Serra.

Un encisador paratge
per terra i penya-segat
d'aire, mar i cel envoltat
forma un formós paisatge.

A baix de la serralada
a la vorera del mar
d'allà podem admirar
i també apreciar
una roca, sa Foradada.

Desvetllament de Ramon Llull,
somni de Lluís Salvador,
Miramar, el punt major
dels béns illencs de l'Arxiduc.

Un ram de flors de mimosa
és el que vull regalar
per poder engalanar
la vila de Valldemossa.

Volada de gavina
i la flaire del romaní,
on la brisa és la més fina
del terme valldemossí.

Creis-me el que jo no puc
és acabar la glosada
sense dar una exalçada
dient: Visca l'Arxiduc!

Guillem Crespi Pons

III Gran Diada de la Glosa

Amb un seguit d'actes se celebrà, el 22 d'abril, a Sóller, la III Gran Diada de la Glosa organitzada per l'Associació d'Amics de la Glosa i patrocinada per l'Ajuntament de Sóller. El sopar de cloenda fou presidit pel president de l'AAG, Josep A. Grimalt, i la batlessa de Sóller, Isabel Alcover. Durant el sopar es lliuraren els premis als guanyadors del concurs de gloses que organitzà l'AAG amb el patrocini de l'Associació de Comerciants del carrer de Sant Miquel de Palma.

Després del sopar hi hagué una glosada amb glosadors mallorquins i menorquins. Cal destacar l'actuació del jove glosador algaidí Jaume Català, de sis anys.

Acabada la glosada, la batlessa de Sóller va tancar l'acte amb un parlament glosat.

Les cinc primeres gloses guanyadores i els seus autors foren:

Menorca, de Nicolau Fuster Forteza
La Foradada, d'Isabel Serrano Darder

S'espàrec, de Jaume Joan Bonín
Es rossinyol, d'Antoni Ginard Cantó
Un pet, de Bartomeu Grau Fullana

Menorca

És més que gin i formatge,
és terra bona i feïnera
que mai no es fa cap enrera
per defensar amb coratge
la verdor del seu paisatge,
perla de la biosfera.

Per molt que xiuli l'oratge,
Tramuntana, vella fera,
no gela la gent festera
que ret culte i homenatge
al bot del cavall salvatge
amb la història per senyera.

Si l'amor és esclavatge,
Mallorca no m'allibera
i tant mon cor la venera
que ja agafa l'equipatge
per encisar-se amb la imatge
de la germana propera.

Nicolau Fuster Forteza

Primer premi del Vè. Concurs de Gloses

La Foradada

De la muntanya, captiva,
fugires cap a la mar;
roca esquerpa i altiva
l'horitzó pots dominar.

De blaus i verds, una fada
et volgué acolorar
i als teus peus, oh Foradada!
un mirall d'aigua hi posà.

El teu gran ull mai no es tanca,
talaia dels navegants,
arrecer de meva barca,
com admir els teus encants!

Quan t'empeny l'ona envejosa
que arriba de la mar gran,
tu esperes silenciosa
els bons temps que tornaran.

Isabel Serrano Darder

Segon premi del Vè. Concurs de Gloses

En Pedro és bon cuiner,
això li ve per avior.
Aquesta és una lliçó
i l'heu d'aprendre bé,
no hi ha recepta millor:
BON REBOST I MOLT D'AMOR.

Restaurant
Can Pedro

Per als millors paladars!

Avinguda Lluís Salvador
Tel. 61 21 70
VALLDEMOSSA

**LLIBRES, REVISTES,
PERIÒDICS I FULLS
INFORMATIUS**

*Publicats en català i arribats a la
nostra redacció el passat trimestre*

Llibres

Títol: *La pintura catalana. Els protagonistes dels segles XIX i XX*

Autors: Joan-Ramon Triadó, Rosa Maria Subirana, Elena Calvo, Sílvia Canalda, Judith Montserrat

Edita: Edicions d'Art Albert Skira SA (Suïssa). Carroggio (Barcelona)

Col·lecció: Pintura-Color-Història

És un llibre en gran format (25 x 33), acuradament editat, que ofereix un ampli ventall d'un centenar de pintors, nats entre 1826 i 1957, i les tendències que configuren la plàstica pictòrica catalana.

Totes les biografies són de la mateixa extensió i van il·lustrades per una reproducció d'una obra de l'artista corresponent.

L'apreciat amic Josep Coll Barolet és un dels pintors que podem trobar en aquest magnífic llibre, la qual cosa ens confirma la importància d'aquest artista.

Títol: *Evolució històrica de l'abastament d'aigua a Palma (1800-1995): un debat permanent*

Autor: Antoni Ginard Bujosa

Edita: EMAYA

Col·lecció: Gorg Blau

El sistema de subministrament d'aigua a Palma i la seva evolució és el resultat d'un procés històric i d'un llarg debat, que després de més d'un segle, és manté encara viu.

Aquesta obra és una aportació al coneixement de l'evolució històrica d'un procés que permet constatar la importància i les dificultats lligades a l'explotació d'un recurs natural limitat enfront de la pressió de la demanda de les activitats humanes. És, per altra part, una proposta

reflexiva sobre una de les necessitats més vitals de la ciutat de Palma.

Títol: *Mossegades*

Autor: Jaume Sastre i Font

Extreim un fragment del pròleg de *Mossegades* fet per Bartomeu Mestre.

«...l'ús d'una gran quantitat de modismes de comparació, la riquesa dels seus adjectius (el deliri dels desqualificatius), l'aplicació correcta del refranyer i de les expressions costumistes, la maleducada escomesa, el sarcasme punyent, la ironia descarada, el sadisme refinat i, molt especialment, el to popular general, el situen entre els capdavanters de la literatura de combat,...»

Títol: *Els «III Mestres de la Llana» a ciutat de Mallorca (s.XIV-XVII)*

Autor: Margalida Bernat i Roca

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics

Aquesta obra és el primer estudi complet sobre la manufactura tèxtil que es publica a les Balears.

Títol: *Elements materials de la vida quotidiana a la Mallorca baixmedieval*

Autor: Maria Barceló Crespí

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics i CECEL, 1994

El present llibre pretén fer una volta per les cases dels mallorquins de les darreries de l'Edat Mitjana per tal de conèixer aspectes de la vida quotidiana a la Part Forana de Mallorca.

Títol: *Alguns aspectes de la vida quotidiana a la Menorca medieval*

Autor: Jaume Sastre Moll

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics i CECEL, 1994

La localització i estudi de dotze inventaris de cases menorquines ha permès a l'autor escorcollar els habitatges, recórrer-ne les cambres i conèixer l'aixovar domèstic, els vestits, les joies, etc.

Títol: *La toponímia de la costa de Sant Antoni de Portmany*

Autor: Enric Ribes i Marí

Edita: Institut d'Estudis Baleàrics

Aquest llibre i els mapes detallats que porta són una nova aportació als estudis recents, de caràcter exhaustiu, de toponímia de les Illes.

Títol: *L'Associació de Premsa Forana de Mallorca (1978-1995). 17 anys de premsa local*

Edita: Associació de Premsa Forana de Mallorca

Coordinen: Miquel Company Florit i Gracià Sánchez Font

El llibre ens diu què és i qui som els que formam part d'aquest nombrós col·lectiu. Mitjançant aquesta obra ens hem assabentat, entre altres coses, que les cinquanta publicacions associades tenen un tiratge mensual de 95.800 exemplars, això vol dir que cada any la premsa forana tira 1.149.600 exemplars, una xifra més que considerable que fa palesa l'acceptació d'aquest mitjà de comunicació per part dels mallorquins.

Aquesta edició ha comptat amb el suport de la Caixa de Balears, «Sa Nostra», i del Consell Insular de Mallorca.

Títol: *40 excursions a peu per les muntanyes de Lluc*

Autor: Bartomeu Roig i Roig

Edita: Fundació Barceló i Lleonard Muntaner

Col·lecció: Llibres de la Nostra Terra, 3

Diu Bartomeu Barceló al pròleg: «El llibre del P. Bartomeu Roig no és sols una descripció minuciosa d'itineraris. En ell l'autor ens transmet vivències i coneixements conseqüència de la seva sensibilitat i preocupacions inquietes».

Títol: *Els castells roquers de Mallorca*

Autor: Arxiduc Lluís Salvador d'Habsburg-Lorena

Edita: Conselleria de Cultura, Es-

ports i Educació del Govern Balear

És la traducció al català del llibre de l'Arxiduc *Die Felsenfesten Mallorcas / Geschichte und Sage* feta per Lluís Baz. La coordinació i introducció són a càrrec de Sebastià Trias Mercant.

Títol: *Tampoc el foc*

Autor: Guillem d'Efak

Edita: Esquerra Republicana de Catalunya - Illes Balears i Pitiüses

Col·lecció: Germania, 3

Els darrers poemes de Guillem d'Efak que ens ha llegat com a darrera herència, segons diu Maria Antònia Munar a la presentació de l'obra.

Títol: *Els incendis forestals a les Illes Balears*

Edita: Conselleria d'Agricultura i Pesca del Govern Balear

Col·lecció: Quaderns de Natura, 2

És un llibret didàctic sobre els incendis forestals (causes, classes, factors, prevenció, extinció, estadístiques).

Títol: *Ses nostres dites il·lustrades*

Autor: Joan Lluís Fuster

L'autor ha partit de les dites per fer unes pintures que val la pena de veure, ja que són difícils d'explicar. Ell ha interpretat ironitzant les inexactituds i les incongruències de les dites nostrades. És l'autor del pròleg Josep A. Grimalt.

Títol: *Senzills Ramells de Paraules*

Autor: Maria del Carme Roca Salvà

És un recull de poemes que expressen els sentiments i les vivències d'aquesta poetessa, la qual com a bona llucmajorera canta especialment al seu poble i als seus personatges, sense oblidar la família, la natura i la religió.

Revistes

Ariany. Núm. 196

Edita l'Associació Cultural Ariany. La revista és més coneguda com «sa Fulleta» perquè als inicis, fa vint-i-sis anys, era simplement això: un full imprès que, en aquest darrer número, té 36 pàgines.

Coanegra. Núm. 125, 126, 127

Publicació mensual de Santa Maria del Camí.

Damunt Damunt. Núm. 45, 46, 47, 48

Revista d'informació local (St Joan).

Al número 47 hi ha l'acte de concessió dels premis del Certamen Poètic Verge de Consolació en la qual llegim l'opinió del jurat sobre el treball premiat en primer lloc:

«El jurat considerarà que de totes les obres presentades era la que reunia més mèrits com a poema lírico-religiós. Amb belles imatges i amb un llenguatge nou conserva la forma tradicional dels goigs. Per la seva qualitat i per la seva unció religiosa

el jurat felicita l'autor i aconsella la seva publicació. Oberta la plica resultà ser de l'autor Pere Bru Serrano de Valldemossa».

Dies i Coses. Núm 45

És la revista de Calonge, però cobreix una àmplia zona: Calonge, s'Alqueria Blanca, Santanyí, Cala d'Or i s'Horta.

Porta la notícia d'una nova raça animal que ha arribat a s'Alqueria Blanca: els estruços.

El Mirall. Núm. 73

Editada per l'OCB de Palma. A la pàgina 61 i sota el títol *Als amics que foren Guillem d'Efak / Ovidi Monllor* publica sengles poesies dels dos personatges, recentment desapareguts, sobre la mort.

Es Molí Nou. Núm. 93, 94, 95

És la revista de Vilafranca, l'edita l'OCB. Al número 94 llegim que el GOB ha atorgat el premi Alzina a la Coordinadora de Son Nuviet.

Es Saig. Núm. 172, 173

L'edita l'OCB a Algaida.

Faristol. Núm. 6

Revista del Col·legi Públic de Pràctiques. Està dedicada a l'Univers, el sistema solar, les muntanyes, el relleu de la terra, les regions, els països, la població, els mars, els oceans i els boscos.

amb el suport de

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

Fent Carrerany. Núm. 103, 104

L'Associació Fent Carrerany de Maria de la Salut és l'editora d'aquesta publicació.

Galatzó. Núm. 100

Revista Cultural de Puigpunyent i Galilea. Vagi la nostra felicitació més cordial vers els nostres companys de la revista *Galatzó* per aquests 100 números realitzats.

Llucmajor de pinte en ample. Núm. 154, 155, 156

Editada per l'OCB a Llucmajor.

Llum d'Oli. Núm. 47

L'edita l'Agrupació Cultural de Porreres. És la primera vegada que la rebem i ens ha agradat molt, fins i tot els hem demanat permís per publicar un article de Bernat Bauçà a *Miramar*.

Mel i Sucre. Núm. 177, 178

L'edita l'OCB a Sant Joan.

Montaura. Núm. 30 Primavera

Revista de Mancor de la Vall. Ens agrada perquè amb el número ens anuncia el canvi d'estació.

Portula. Núm. 149, 150, 151

Informatiu Cultural de Marratxí. Cada vegada que veim números rodons ens congratulam amb els companys que duen a terme aquesta

tasca de fer premsa a la part forana i de fer-la en català. Així que enhorabona pel número 150!

Ressò. Núm. 68, 69, 70

L'edita l'OCB a Campos.

Udol. Núm. 13, 14

És la revista de Llubí. Amics d'Udol, el Cèsar ja té allò que és del Cèsar. Gràcies, ja sabeu que estam a la vostra disposició.

Periòdics

Felanitx. Núm. del 2920 al 2945

Subtitulat Setmanari d'interessos locals.

La Nau. Núm. 48

Setmanari en català, editat a Palma. Volem pensar que no morirà *La Nau* perquè hagi mort el seu darrer patró, Jeroni Fito Cantó. Tal vegada dorm i un dia despertarà i farà noves singladures. Quina és la trompeta capaç de fer-la deixondir, per ventura espera una veu poderosa que li digui: Aixeca't i camina! Amèn.

L'Estel de Mallorca. Núm. 304 al 309

És l'antic *S'Arenal de Mallorca*, el diari dels mallorquins. L'edita i el dirigeix Mateu Juan i Florit.

Veü de Sóller. Núm. 311, 312

Flaire de tarongina ens ha arribat amb aquest setmanari. I Mn. Llorenç Lladó ens ha fet sentir *Veü d'església*.

Fulls informatius, butlletins, catàlegs

Butlletí Oficial del Parlament de les Illes Balears. Núm. 172 al 181

Codolades. Núm. 10, 11

Informatiu que edita l'Associació d'Amics de la Glosa.

El número 10 porta un article de la nostra coordinadora titulat: *Refanys mallorquins*.

L'Ecologista

Núm. 14. Primavera de 1995

Organ informatiu del GOB.

Mallorca Ara. Núm. 5

L'edita el PSM-Nacionalistes de Mallorca.

Obra Cultural Balear / Full informatiu. Núm. 11

Amb el subtítol *Passem a l'acció per construir un país*, està completament dedicat a aquest tema.

Plaguetes de gloses d'En Pere Gil

Fascicle núm. 3. Tardor de 1994.

Gloses d'en Pere Gil dedicades a Tirant lo Blanc. Publica també una conferència de Maria de la Pau Janer: «Introducció a la lectura de Tirant la Blanc».

Restaurant ES PORT

PORT DE VALLEMOSSA - (MALLORCA) - ☎ 61 61 94 - 61 20 46 - (vespres)

Programa de tabaquisme. Guia pràctica per deixar de fumar. Programes de Promoció de la Salut, 5

Aquesta interessant guia està dividida en quatre apartats: 1. El tabaquisme. 2. Com s'ha de fer per decidir-se a deixar de fumar. 3. Com es pot deixar de fumar. 4. Com es pot aconseguir no tornar a fumar

Ha estat editada pel Servei d'Acció Social i Sanitat del Consell Insular de Mallorca.

Invitacions, comunicats i altres herbes

- Amb motiu del dotzè aniversari de l'Estatut d'Autonomia, el president del Parlament de les Illes Balears ens va convidar a la recepció que se celebrà el dia 1 de març.

- Documenta Balear ens va convidar el dia 14 de març, al Centre de Cultura Sa Nostra, a la presentació -a càrrec de Pere Fullana-, del llibre *L'esquerra mallorquina i el franquisme* de David Ginard.

- Antoni Serra fou Escriptor del Mes de març i impartí una conferència, «Novenari d'ànimes literàries», al Centre de Cultura Sa Nostra, el dia 16 de març.

- El president de l'OCB de Campos ens va convidar a les Jornades sobre El Patrimoni Històric que tingueren lloc els dies 17 i 24 de març.

- Ens han arribat dues «Agenda Cultural de «Sa Nostra»» corresponents als mesos d'abril i maig.

- Hem rebut del Centre de Cultura Sa Nostra dues invitacions, una per a la conferència inaugural del Cicle d'Art Contemporani a càrrec de Jean Louis Froment i l'altra per a la inauguració de l'exposició «Arquitectures Plurals».

- El 22 d'abril a la Sala de Cultura de Santa Maria del Camí, es reté ho-

COLOMA ROSSELLÓ DE SANS

Una excursionista de principis de segle

Per gentilesa d'un amic i d'un familiar, han arribat a les meves mans dues obretes força interessants de Na Coloma Rosselló, *Valldemossa y Miramar*, escrita en castellà, i *Valldemossines*, escrita aquesta darrera en un català molt curiós d'abans de la normalització.

Valldemossa y Miramar, editada el 1910 i que es venia al preu d'una pesseta, l'autora ho presenta com a *Guia Histórico-Descriptiva*. Dóna unes dades històriques de gran interès sobre la reconquesta i la dinastia mallorquina. Descriu amb amor quasi filial la contrada valldemossina que estima de cor i suggereix visites pel poble i el terme amb un engrescador estil descriptiu.

Infatigable trescadora de la contrada valldemossina, pens que devien restar pocs racons on ella no hagués posat el peu i imagin el seu caràcter decidit i la seriosa dèria excursionista, per vèncer la problemàtica que devia plantejar un estil de vestir que no crec que donàs moltes facilitats per moure's per la muntanya, a principis de segle.

Passava llargues temporades a Valldemossa a la cel·la on residiren Chopin i George Sand, de la qual en fou propietària.

Valldemossines és un deliciós treball que reflecteix la gran sensibilitat de l'autora envers la Naturalesa i el paisatge i la seva inqüestionable devoció per Valldemossa.

L'editorial d'aquesta obreta, que es venia al preu de 10 cts., comenta a manera de presentació la personalitat de l'autora i la seva obra literària. Na Coloma Rosselló de Sans era nascuda a Ciutat, on residia. Casada amb un empordanès, sovintejaven les seves visites a Catalunya.

Si teniu la possibilitat, no us perdeu la lectura d'ambdues obres comentades, i si sou afeccionats a caminar pel camp, us encantarà.

Benigne Palos

menatge a Miquel Dolç amb motiu de la presentació del llibre *Estudis de crítica literària. De Ramon Llull a Bartomeu Rosselló-Pòrcel*, que va fer Carme Bosch. Intervengueren també Pere Serra i Antoni Mir.

- L'OCB i el Centre Cultural Capatard ens han convidat a la presentació del llibre de Guillem Rosselló Bujosa *Paisatges d'obscuritat*.

- El president de la Fundació «la Caixa» i el delegat general de «la Caixa» a les Balears ens han convidat, el 3 de maig, a la inauguració de les exposicions de Robert Dois-

neau «Diàlegs amb la vida», i de Casals i Ariet «El darrer clàssic».

- Hem rebut el programa d'activitats per al mes de maig de la Fundació «la Caixa».

- El Màster de Periodisme i Comunicació ens ha convidat a l'exposició «Lions 94» - *Els millors anuncis gràfics del món*», al Centre de Cultura de Sa Nostra.

- Pere Verdager i Juanola, Escriptor del Mes de maig, impartí una conferència, al Centre de Cultura Sa Nostra, el dia 18 de maig.

VORA L'AMO (CONTE BREU)

En Solet era de pèl roig i amb un estel blanc al front, de nas afusat i ulls color de mel plens de tendresa, es diria que només li faltava parlar.

Nascut a la possessió, acompanyava l'amo quan sortia a caçar la perdiu i portava a la boca la senalleta amb el pa i formatge o la tallada de talec per berenar.

L'anomenaven Solet per un doble motiu, perquè era roig i polít com el sol i també pel fet que després de venir al món, la seva mare, na Bresca, morí deixant cinc fillets que cabien sota un garbell, els germans de l'amo se n'emportaren quatre, i va quedar solet en ca de l'estel al front.

Quan de nit lladrucava, ja podien pensar que qualche aprofitat anava a robar figues o ametlles i feia bots i xecalines a la madona a l'hora del dinar, ja ho sabia bé, prenia lloc vora els peus de l'amo i amb la pota li tocava el genoll com dient «-Sóc aquí».

Un matí quan l'amo anava de Randa a Algaida per concertar la venda d'uns indiots, sense saber com, s'espantà el cavallet, trabucà el carretó, i quedà aquell home malferit i sense poder-se aixecar d'en terra: se li havia trencat l'espina.

Va parèixer que en Solet sabia el que passava i mai com llavors

restà vora l'amo nit i dia. Passaven els mesos i, assegut en un balancí dins la clastra a l'estiu i vora la foganya a l'hivern, només tenia la companyia d'en «Solet», tots anaven als seus quefers i a la nit, cansats com estaven, no tenien ganes de donar-li conversa. Ja no l'estimaven? Això es demanava aquell home, i a voltes l'angoixa l'ofegava pensant que feia nosa.

Però en Solet el distreia, li llepava les mans i pujant damunt ell es quedava adormit.

-Solet, vine aquí, dum el pronòstic, veurem si ha de ploure...

A la nit s'arrufava damunt una pell de cabra vora el llit i allà dormia, a la matinada, hi pujava i s'allargava als peus de l'amo cercant l'escalfor; la madona, malhumorada, el tirava abaix amb una revolada i en Solet grinyolava...

L'amo callava per por de paraules aspres i amb la mà penjant cercava el cap de l'únic que servava tendresa cap a ell, i no trobava estrany que sant Francesc digues germans a les criatures de Déu que saben estimar de veres i sense cap interès.

En Solet s'anava fent vell i no hi veia de l'ull que anys enrera s'havia punxat amb una atzavara, cami-

nava sorrer i passava quasi tot el dia adormissat amb un ronquet fons al pit; fins que un matí el trobaren estès a la vora del llit de l'amo. La madona estirà la pell de cabra i el tragué a fora. Aquell bon home es posà a plorar com un infant tot dien: -Solet, Solet, ja ningú no m'estimarà com tu, puc morir-me perquè tanmateix faig nosa.

La madona aparegué al lllindar de la porta plena d'aspror i befa, dient: -Tanta cosa per un ca que no servia per res?

Exclamà l'amo: -Servia per donar-me l'alegria i l'estimació que no heu sabut donar-me cap de vosaltres.

Maria Encarnació Coll

ANTONIO MUÑOZ

Antenes de televisió • Televisió via satèl·lit
Parallamps • Porters • Videoporters

C/ Alferes Llobera Estrades, 2, 3r. B - Palma - Tel.: 20 18 56
 Camí de la Beata, 1 - Valldemossa - Tel.: 61 24 99

ADONAR-SE'N

Eren les onze i un quart d'un dilluns de maig.

Sí, sí, sí, hi era!, entre la truita i el pa, tan blanca i tan sencera com quan la tenia jo a la meua boca. I malgrat que els meus ulls no podien creure aquella trista evidència, així era: la meua dent s'havia romput a tall de geniva i m'havia deixat com a única herència i record una absència que parlava de vint-i-vuit anys de llarga lluita i un espai buit ple de solitud.

La meua primera reacció va ser plorar, però no com ho fa un nin. No m'animava a fer-ho per por que la gent s'adonàs d'aquell gran dol. I mai més ben dit: dol, pèrdua; però de què? Quan ara ho pens, en realitat m'importava poc la dent en si mateixa, perquè allò que dolia, allà que realment em va esqueixar l'ànima va ser la seqüència d'imatges i pensaments que em varen assaltar en aquell moment.

Vaig recordar amb gran claredat el dia en què aquella dent em va sortir, allà per l'any 1968, quan tenia sis anys i començava a l'escola. Era la meua primera dent i quan va començar a treure el cap, la meua mare -la meua estimada mare, ah, com l'enyor- va deixar un bitlletet davall del meu coixí. I pensar que ara, a més del disgust, seré jo qui posi els bitllets, però dins la butxaca; del dentista, clar.

-«És preferible alegrar-se per aquella que surt que per aquella que ha caigut»- em va dir la meua mare mentre em feia moixonies d'aquelles que em tranquil·litzaven tant. -«Jo tindrè cura que la meua nina tingui un somriure maco».

I així var ser; i realment no sé si tenia un bonic somriure, però ella va

posar tot l'encaparrament perquè així fos. Quan tenia quinze anys em varen posar ortodòncia perquè la dent s'avençava a les altres i l'havien d'endreçar. Durant quatre anys, fins als denou, vaig suportar dins la meua boca tota una xarxa de fils de ferro i plaques de metall que em feien mal en menjar, m'impedièn rossegar xiclet i entorpièn altres coses pròpies de les al·lotes i al·lots de la meua edat. Però ho suportava amb esperança, esperant el dia -el gran dia- en què m'alliberassin d'aquella carcassa per convertir-me d'una vegada per totes en papallona.

Però aquell dia no va arribar mai, perquè quan varen treure'm aquell horror, la dent estava igual, tan avançada com abans i, a més a més, amb un color més obscur que les altres.

Per raons alienes a l'atzar, per causes Karmàtiques, el nervi d'aquella dent s'havia mort i a poc a poc es tornava més obscura fins a convertir-se en una desagradable presència per a la cara de qualsevol dona.

La història és molt senzilla: una fundeta i ja està; la meua mare havia tirat els seus diners i jo havia cremat quatre anys de la meua vida cercant la sabateta de Na Ventafocs. Ah, si els resultats anassin en concordança amb les intencions i l'esforç! La llibertat, el lliure arbitri són només paraules en boca dels filòsofs. Qui mana -perquè hi ha qualcú que ho fa- sap que aquesta és una gran veritat. En aquell moment, en aquell mirall de la cafeteria, entre ampolles de ron i vodka, el destí m'havia col·locat al mostrador del ridícul, del desfici i de la impotència. Mirar-me atentament era veure l'obstinació de la meua mare feta trossos i els meus sis enco-

ratjadors sis anys en trenta-tres ja molt cansats.

Vaig adonar-me també que encara, malgrat haver tornat molt aspriva i dura, conserv la innocència, la ingenuïtat i la tendresa que tenia quan era petita, perquè malgrat tot i alguns, malgrat el desengany i el dolor, la curtesa dels impresentables, la llengua dels mentiders i envejosos de torn, els assassins d'il·lusions i els toreros, la meua ànima no es rendirà i no caurà mai com ella.

I també em vaig projectar al futur i vaig veure una dona de cinquanta anys amb dents postisses, i vaig intentar entre les boires de l'oblit imposat per la pena, recordar la meua fotografia de noces on somreia, i vaig assumir, amb tristesa i alegria, que l'únic verge i immaculat que m'anava quedant era l'esperit, allò que no perdria mai, malgrat els anys i el terrible pas del temps, allò que no necessita vestits de Jaume III ni arracades de brillants, l'únic que roman amagat però ens fa avaluable als ulls de Déu i, incoherentment, allò que més descuram.

Vaig mirar el rellotge i eren les onze i vint.

Per una dent i només en cinc minuts, vaig adonar-me, m'agradi o no, que tot funciona com cal.

Dedicat a Joan Florit Ferragut, el meu company de treball al Consell Insular, a Pere Ramis, assessor lingüístic del Consell, i als meus professors de català de l'Obra Cultural Balear, Maria Domingo i Guillem Puig. A tots ells, moltes gràcies per ajudar-me a tenir la possibilitat d'expressar-me en la llengua d'aquesta nostra estimada illa.

Catalina Estradas Fernández

CALAIX DE SASTRE

Passem a l'acció per construir un país

Sota el nom *Passem a l'acció per construir un país*, es va llançar una campanya a favor de la llengua, la cultura, la identitat i l'autogovern d'aquesta terra.

Va començar l'1 de març a la plaça del Rosari de Palma en un acte festiu on s'explicaren els motius i els projectes d'acció futura.

La segona fita fou el Correllengua, organitzat per la plataforma *Joves de Mallorca per la Llengua*, que va portar la Flama de la Llengua des de Palma fins a Lluc, passant per nombrosos pobles de l'Illa, els dies 21, 22 i 23 d'abril.

L'acte més significatiu fou la Gran Cadena Humana que es va formar des de la Rambla fins a la seu Govern Balear per tal de fer arribar, de mà en mà, el manifest en defensa de la llengua, la cultura, la identitat i el país al president de la Comunitat Autònoma.

Unes vint mil persones d'arreu de Mallorca col·laboraren a formar la Gran Cadena Humana: infants, joves, adults, ancians... estimadors i defensors de les nostres llengua, cultura,

identitat i país.

D'entre els nombrosos valldemossins que hi assistirem, cal destacar Nils Burwitz, que fou l'encarregat del disseny i de l'escriptura damunt pergamí del manifest.

Pilar Montaner a la Fundació Barceló

Del 6 de març al 2 d'abril hi hagué una exposició commemorativa de Pilar Montaner a la Fundació Barceló. El catàleg porta un bell escrit de Bru Morey publicat a *El Día del Mundo* el 27 de novembre del 1993.

50è aniversari d'actuacions del Parado al Palau del Rei Saç

El dia 19 de març s'acomplia el cinquantesim aniversari de les actuacions ininterrompudes del Parado de Valldemossa al Palau del Rei Saç. En data tan assenyalada volem dedicar un record a la memòria de Josep Maria Bauzá de Mirabò, Bartomeu Estaràs i tots els músics i balladors del Parado que ja no són entre nosaltres. També volem donar els molts d'anys a la família Bauzá de Mirabò, i a tots els membres del Pa-

rado encapçalats pel director, Tomeu Estaràs, per aquest esdeveniment.

Monestir de Santa Magdalena

L'església de Santa Magdalena es va vestir de festa per a un important esdeveniment. El dia 25 de març, Elisa i Patricia, dues joves novícies, varen pronunciar els seus vots de castedat, obediència i viure sense propietat comuna dins l'orde Canonic.

Feren els vots en el decurs d'una missa presidida pel bisbe de Mallorca, Teodor Ubeda.

Can Molinas

La ben avenguda família de Can Molinas, propietaris i empleats, han fet una escapada a l'illa d'Eivissa el dia 28 de març, per tal de celebrar la festa dels forners. El seu patró és sant Honorat, la festivitat del qual se celebra el 16 de gener, però ho ajornaren per motius de treball.

Toni Guasp exposa a Jandro

Durant tot el mes d'abril, Toni Guasp ha mostrat la seva obra més recent a la galeria d'art Jandro. L'exposició ha estat un gran èxit i ha obtingut molt bones crítiques.

Un grup de valldemossins esperen que es formi la Gran Cadena. Fotografia de Gracià Sánchez.

L'expedició de Can Molinas a Eivissa.

I.E.S. Arxiduc Lluís Salvador

L'institut d'educació secundària del carrer de Gilabert de Centelles, número 12, de Palma, ha adoptat recentment el nom IES Arxiduc Lluís Salvador. Aquest nom, pres per acord unànime del claustre de professors, ha estat molt ben acollit per l'associació Amics de l'Arxiduc. El passat 12 d'abril els seus president i secretari i tres membres més de la junta directiva visitaren aquest institut, on els rebé la totalitat del claustre. Després d'unes paraules i un intercanvi d'obsequis es va servir un deliciós bufet.

La revista *Miramar* hi fou present i va aprofitar l'avinentesa per felicitar el claustre de professors de l'IES Arxiduc Lluís Salvador per aquesta iniciativa.

Un grup d'estudiants i professors de l'IES en una visita a Son Marroig.

Germandat de Donants de Sang de Mallorca

El dia 12 d'abril, la unitat mòbil del Banc de Sang de les Balears es desplaçà fins a Valldemossa per tal de realitzar la seva periòdica extracció de sang als generosos donants de la vila.

Pigota borda

A la vila hi ha hagut una passa de pigota borda que ha afectat gairebé tots els infants. En alguns cassos els grans també l'han patida.

Mobiliari nou als bars de Valldemossa

Els bars de Valldemossa han renovat el mobiliari exterior. Vímets i ferro són els materials que s'han usat per fer les cadires, els para-sols són discrets i a les taules hi llueixen -en molts de casos- flors o cossiolets.

Prensa Forana de Mallorca

El president del CIM, Joan Verger, i el president de la Prensa Forana de Mallorca, Carles Costa,

signaren, el dia 9 de maig, un conveni entre el CIM i l'APFM.

El dia següent, 10 de maig, a la seu de l'associació de la Prensa Forana de Mallorca, tingueren lloc dos actes ben diferents. En primer lloc es va presentar el llibre que han coordinat Miquel Company i Gracià Sánchez, *L'Associació de Prensa Forana de Mallorca 1978-1995. 17 anys de premsa local*, que ha comptat amb el suport econòmic del CIM i de Sa Nostra. A l'acte de presentació hi assistiren el president del Consell Insular de Mallorca, Joan Verger, i el president de la Caixa de Balears, «Sa Nostra», Joan Forcades.

Més tard es presentaren els candidats a les eleccions de la junta directiva. Carles Costa ja no es presentà a la reelecció perquè, com ell va dir: «Ja fa desset anys que form part de la junta directiva i des del 1989 n'he estat el president».

Presentats i elegits els candidats, resultà elegit president el santjoaner Miquel Company.

A la recerca del sud

El dia 11 de maig s'inaugurà, a Sa Llonja, l'exposició «A la recerca del sud». Aquest és un projecte de l'organització internacional Medicus Mundi, cofinançat per la Direcció General de Desenvolupament de la

Joan Forcades, Joan Verger, Carles Costa, Miquel Company i Gracià Sánchez a l'acte de presentació del llibre *L'Associació de Prensa Forana de Mallorca 1978-1995. 17 anys de premsa local*.

La nova junta directiva de l'APFM. Jaume Taberner, Joana Móra, Jaume Català, Maria Galmés, Miquel Company, Gabriel Mercè i Magí Ferriol.

Un moment de la inauguració de l'exposició «A la recerca del sud».

Després del col·loqui, Tomeu Estaràs, Ginès José, Alvaro Bauzà de Mirabò, Coll Bardolet, Magdalena Boscana, Antònia Serrano i Antònia Blay.

Comissió Europea i pel Departament de Benestar Social, Esport i Habitatge del Govern de Navarra. La mostra de caràcter itinerant ha arribat a la nostra comunitat gràcies a col·laboracions de diverses entitats.

Ràdio Mallorca a Valldemossa

Ràdio Mallorca va fer un programa dedicat a Valldemossa que va consistir en un animat col·loqui on es va parlar del passat, del present i

del futur de la nostra vila. Josep Coll Bardolet fou l'amfitrió i a la frondosa terrassa de la seva casa ens va acollir i convidar a cafè i unes delicioses pastes festes per Antònia Blay.

Era el 27 de maig, al matí, dia de reflexió, per això no es va parlar de política ni hi havia polítics a la tertúlia. Ginès José, que coneix prou Valldemossa, va saber conduir molt bé la conversa en la qual intervinguérem, Tomeu Estaràs, Alvaro Bau-

zà de Mirabò, Coll Bardolet, Magdalena Boscana i jo.

Antònia Serrano i Darder

ESPORTS MODA

futbol, tennis,
bàsquet, etc.

C. de Niceto Alcalá Zamora, 22-B
Tel. 28 19 29

RECANVIS
I
MOTORS MARINS

VOLVO
PENTA

C. del Gremi de Fusters, 32
Tel. i telefax 43 03 98

PALMA DE MALLORCA

REPARACIONS
NÀUTIQUES

Serveis oficials:

VOLVO-PENTA
IVECO-AIFO
SOLE-DIESEL
MAN-DIESEL

Tel. Mòbil 908 53 38 61

NOVETATS EDITORIALS

BIBLOTECA MUNICIPAL

ZAPATA, A.; SANCHEZ, J. *Atlas Geogràfic*. sm, 1994.

DOBY, GEORGES *Atlas històric mundial*. Debate, 1987.

Atlas històric universal. Edicions 92, 1995.

CASCALL, MICHAEL. *Los sonidos de la granja*. Molina, 1992. HALEINONE, P.; WOLT, T. *Ric-rac la rana deportista*. Molina, 1992

HALEINONE, P.; WOLT, T. *Cri-cri el grillo cantante*. Molina, 1992

DISNEY. *El rei Lleó*. Gaviota, 1994.

GAGE, E. *Tabú*. Edic. B, 1993.

ARNSTON, H. *Cuerpo letal*. Edic. B, 1993.

GARCIA MARQUEZ, G. *Del amor y otros demonios*. Mondadori, 1994.

GARCIA MARQUEZ, G. *Doce cuentos peregrinos*. Mondadori, 1992.

PEREZ REVERTE, A. *La tabla de Flandes*. Alfaguara, 1994.

PEREZ REVERTE, A. *El maestro de esgrima*. Alfaguara, 1992.

MUGICA LAINEZ, M. *Bomarzo*. Seix Barral, 1992.

ROA BASTOS, A. *Vigilia del almirante*. Alfaguara, 1992.

SEPULVEDA, L. *Un viejo que leía novelas de amor*. Tusquets, 1994.

CANO, J. L. *Lírica española de hoy*. Cátedra, 1992.

HABSBURG-LORENA, L. S. *Obres completes*. Selecta, Catalònia, 1990.

Perros. Santillana, 1994.

Dinosaurios. Santillana, 1994.

Animales. Santillana, 1994.

GALA, A. *La pasión turca*. Planeta, 1995.

GORDON, NOAH. *La doctora Cole*. Edic. B 1995.

LANCEY, R. *Grace*. Edic. B, 1995.

HANDFORD, M. *¿Dónde está Wally? En Hollywodd*. Edic. B, 1995.

ANTONELLI, M. *¡Cuántas cosas para hacer!* Debate, 1993.

CLANCY, TOM. *Deuda de honor*. Planeta, 1995.

MERKLE RILEY, J. *El oráculo de cristal*. Planeta, 1995.

MANN, PAUL. *La estación de los monzones*. Planeta, 1994.

CRUZ SMITH, M. *La plaza Roja*. Edic. B, 1993.

PAHLOW, M. *Plantas medicinales*. Everest, 1994.

MUT, A.; ROSSELLO, G. *La remembrança de Nunyo Sanç*. Govern Balear, 1993.

POMAR, J. *Frontissa*. Moll, 1993.

ROSSELLO, J. *L'avenc*. Moll, 1994.

HORRACH, R. *Penombra i oracles per a un temps difícil*. Moll, 1994.

NADAL, A. *Dies d'estiu*. Moll, 1993.

PLANASPACHS, J. *Llibre del poema nu*. Moll, 1993.

HUGUET, D. *Ofici de sords*. Moll, 1994.

PIERNA, M. *Coses de cada dia*. Mediterrània, 1994.

ABEYA, E.; VALRIU, C. *Per fat i fat*. Moll, 1993.

MOYA, L. *Teatre de la llibertat*. Documenta Balear, 1993.

LLOMPART, J. M. *Països Catalans? i altres reflexions*. Moll, 1994.

BIBLIOTEQUES DE MALLORCA

**Consell Insular
de Mallorca**

ENTREVISTA A MARC MARCO

Marc és un al·lot seriós que porta el tennis al seu interior i, a més dels seus estudis, sols viu per a això. Des de la darrera entrevista ha passat algun temps i ja és hora de fer-n'hi una altra perquè els lectors d'aquesta revista sapiguem de la seva trajectòria en l'esport del tennis i els seus projectes pel futur.

Pregunta. Quans d'anys tens?

Resposta. Catorze.

P. Com et van els estudis i quin curs fas?

R. Faig vuitè i els estudis em van molt bé.

P. Parlem de tennis, en quina categoria estàs i quin lloc ocupes en el ranking regional i nacional?

R. A nivell nacional estic entre els cinc primers d'Espanya de la meua categoria infantil, en regional en el número u i en el nacional absolut el número quatre-cents vuitanta.

P. Quantes hores entrenes cada dia?

R. M'entrén quatre hores diàries.

P. Qui és el teu entrenador i on t'entrenes?

R. El meu entrenador és Angel Inocencio i entren en el Club Gran Playa.

P. Quins torneigs has guanyat i en quins has participat aquesta temporada?

R. El més important ha estat el Sport Goofi Regional, que he guanyat; he estat finalista de Mach Uno, que tingué lloc a Alacant; quart a la Final Goofi Nacional; campió de les Balears en categoria cadets, categoria superior a la meua, ja que l'infantil encara no ha tingut lloc, i també he participat en altres tornejos no tan importants.

Marc Marco, el dia que aconseguí el Campionat de Balears, devora el seu entrenador i la campiona.

EXCURSIÓ AL TEIX

Els agosarats excursionistes al cim del Teix.

El dia 22 d'abril vàrem anar d'excursió al Teix. Érem un grup de nins -Toni Calafell, Miquel Calafat, Jaume Salvà, Jaume Juan, Miquel Morell i Bartomeu Calafat- acompanyats pel pare de Miquel, Pedro Morell. Sortírem de Valldemossa a les 9.30 h en direcció al Pouet i allà ens aturàrem a berenar. Trobàrem més gent que també anava d'excursió. Després d'haver berenat continuàrem cap al Teix, on arribàrem devers les 12.45 h. Allà dalt ens férem unes fotografies i ens posàrem a dinar. En haver acabat de dinar, jugàrem a amagar-nos i més tard anàrem a veure la creu. A la creu hi havia un llibre de signatures i tots hi vàrem signar. Davallàrem per la font dels Polls, on férem una aturada. Quan arribàrem a la vila anàrem a menjar un gelat al Romaní. Tots ens divertírem molt amb aquesta excursió al Teix i esperam fer-ne d'altres.

Tomeu Calafat / Miquel Morell

P. Quins són els teus projectes futurs, tennis, estudis, etc.?

R. M'agradaria fer la carrera d'INEF, però el que més m'interessa és ser professional del tennis.

P. A més del tennis, quina altra afecció tens: T'agrada la música, llegir, etc?

R. Sols m'agraden el tennis i els estudis.

Marc i el que l'entrevista tenen una anècdota:

- T'enrecordes que fa devers tres anys et vaig dir «El dia que em guanyis em retiraré del tennis». Em guanyares i quan acabàrem el partit m'ho recordares dient-me: «Supòs que ara et retiraràs del tennis».

Com veus, encara no ho he complit. T'ho vaig dir perquè et superassis i com veig que t'has superat àmpliament et don l'enhorabona i esper que arribis a les cotes més altes d'aquest esport.

Lluís Oliver

TENNIS

Torneig de Pasqua

Aquest torneig se celebrà en les categories aleví, júnior i sènior.

En alevins el guanyador fou Joan Lladó, que va vèncer a Lluc Marco. En la categoria júnior el guanyador

Joan Lladó, guanyador del Torneig de Pasqua Aleví, rebent el trofeu de mans de Joana Lladó.

fou Toni Morey, que va vèncer Toni Mercant. Hem de dir que si Toni Morey s'interessàs més seriosament pel tennis arribaria a fites més altes, ja que té classe i intel·ligència a bastament per competir en aquest esport.

En aquest torneig Toni Mercant va eliminar el fins llavors número u, Toni Gallego, demostrant Mercant que si fos més combatiu i sufridor guanyaria a tothom, ja que té tennis suficient per això. La consolació d'aquest torneig la guanyà Joan Mas, i en alevins fou per a Eddie Ripoll.

Olimpiada Escolar Bunyola 95

A l'Olimpiada d'aquest any hi hem participat en tres categories, benjamí, aleví i infantil. En la categoria benjamí el nostre representant,

Eddie Ripoll, guanyà merescudament la final al representant de Bunyola davant una forta pressió dels aficionats paisans del seu oponent. En la categoria aleví, Lluc Marco guanyà la final al representant de Sóller, i en la categoria infantil, sense poder comptar amb la presència de Toni Morey, el millor infantil que tenim, el nostre representant, Enrique Comp-

Joan Mas rebent el trofeu de consolació de Pasqua de mans del seu germà, Gaspar Mas.

te, mancat d'entrenaments i nerviós, va sucumbir en semifinals, sent el balanç molt positiu.

Torneig de l'Espardenya

Aquest torneig, vàlid per a la

puntuació del ranking, fou guanyat per Lluís Oliver, que va vèncer a Toni Gallego, el qual va estar descentrat durant el partit i per baix del seu rendiment habitual.

En aquest torneig hem tingut la primera lesió en tennis, la de Gaspar Mas. Esperam que per al torneig de la Beata estigui completament restablert.

També hem de dir que des que

Eddie Ripoll rebent de mans de Joan Mas el trofeu de consolació d'alevins del torneig de Pasqua.

Jaume Mercant entrena Lluís Oliver, aquest jugador està en forma de manera sorprenent i després d'aquest torneig s'ha col·locat número u del ranking superant àmpliament el segon, Toni Gallego.

Participants del torneig de Pasqua com a alevins amb els seus trofeus.

Eddie Ripoll, guanyador de l'Olimpíada Escolar de Bunyola en categoria benjamí.

Lluc Marco, guanyador de l'Olimpíada Escolar de Bunyola en categoria aleví.

El nou pintat de la pista de tennis.

Paella que férem tots els que col·laboràrem en el pintat de la pista de tennis.

Classes de Tennis

Quan surti aquest número, haurem començat les classes de tennis per a infants de sis a dotze anys i també per a adults, que com cada any

són molt concorregudes.

Aprofitam aquestes pàgines per dir-vos que ja hem començat a lliurar, de manera gratuïta, les camisetes als infants socis de l'ATV i els polos

als socis numeraris mitjantçant una petita aportació.

Lluís Oliver

Abans de pujar a Cartoixa, en s'hivern quan ja fa fred o s'estiu, en fer calor, si ho voleu dolcet-dolcet: pastissets de lo millor, PASTISSERIA SA CARTOIXA.

FORN I PASTISSERIA «SA CARTOIXA»

Via Blanquerna, 1
Tel. 61 25 20

VALLDEMOSSA

DINAR DELS CAÇADORS DE FILATS

L'Associació de Caçadors d'Arts Tradicionals de Valldemossa convidà els seus associats i amics al clàssic dinar anual, el passat dia 6 de maig, al Magatzem Municipal.

Foren un centenar els que assaboriren els entrants, arròs brut amb tords, pollastre rostit, gelat, cafè i licors, en un clima de bulla i bones cares. Quan hagué acabat, tothom quedà convidat per repetir l'experiència l'any que ve.

Convidats

Aquest acte comptà amb la presència de presidents i membres d'altres associacions de caçadors de coll de Mallorca (Santa Maria del Camí, Alaró...), que demostraren així la unió existent entre totes les associacions de collers.

Pel que fa a la Federació Balear de Caça, el seu president, Toni Tomàs, dinà amb nosaltres i pronuncià unes paraules a l'hora del cafè. Nadal Torres li lliurà uns filats muntats sobre canyes aplegadisses, com a detall pel seu suport a aquesta modalitat.

Tampoc no faltà el director general d'Estructures Agràries, Fernando Garrido, qui amb un bon mallorquí reiterà el suport a la caça de coll, però ens recordà la fragilitat dels acords actuals. Rebé de mans de Jaume Morey una placa d'agraïment per la seva tasca.

A la taula de la presidència, a més d'alguns membres de la junta directiva de la nostra Associació, i del batle de Valldemossa, Joan Muntaner, es comptà amb la presència del responsable de la Guàrdia Civil, Antonio Mateo, qui, en companyia

dels caçadors i altres membres del cos destacats a la vila, compartiren moments de distensió i demostraren que aquests dos col·lectius, a estones mal avenguts, també poden mantenir bones relacions.

Els senyors Tomàs, Muntaner, Garrido i Morey feren ús de la paraula, centrant-se en la necessitat d'avançar amb pas segur en la protecció d'aquesta amenaçada espècie de caça.

Toni Colom Colom

L'arròs ha pres el bull, però no escapa de la vigilància d'en Jaume. La camarilla dels fogons foren, entre altres, els que veis: Pep de Son Salvanet, Toni de Sa Mata, Tomeu i Ramon Oliver.

En Tolo «de sa Vinya» posa a cada plat d'enciam l'experiència de molts d'anys i la racció adequada.

Vista parcial de la sala, on, drets a la taula de la presidència, el president de l'Associació lliura la placa d'agraïment al Sr. Garrido.

COVERBOS DEL DIMONIET DE NA CATALINETA

Frederic Soberats Liegey

LLORENÇ LLADÓ COLOM, «SITO»

Davanter centre del Patronat Juvenil A

En Llorenç nasqué a Valldemossa el 14 d'agost de 1977. Des de la seva infantesa, i com molts de nins, començà a córrer darrera una pilota.

Pregunta. Llorenç, conta'ns un poc el teu historial esportiu.

Resposta. Vaig començar a jugar als set anys amb l'equip d'iniciació del Valldemossa At., hi vaig jugar fins als tretze anys, sempre a futbol sala. Posteriorment vaig fitxar amb el San Cayetano Infantil, ja en camp gros, descobrint un nou concepte del futbol. Seguidament, aquí ja en el meu poble, entrenava amb els grans, però mon pare no em deixava fitxar perquè era massa jove, fins que a la temporada present vaig poder jugar.

P. Com va ser que un club del prestigi del Patronat es fixàs amb tu?

R. Crec que em varen veure en un parell de partits. Es posaren en contacte amb el Valldemossa At. i ara estic encantat de pertànyer a la gran família del Patronat.

P. Te'n recordes quants de gols dus marcats des que començares a jugar?

R. Realment no, ara bé, a la temporada 1989-90 jugant a futbol sala en vaig marcar 79, posteriorment en el San Cayetano, sense jugar assíduament, 14, i ara, amb el Patronat a la lliga juvenil, en 13 partits he aconseguit 11 gols.

P. Quina ha estat l'alegria més gran que has tingut fins ara?

R. Aconseguir la classificació per jugar la lligueta d'ascens a la divisió d'honor.

P. Ara que ja dus deu anys jugant, quin ha estat el millor entrenador que has tingut?

R. Tinc un gran record de Bibi i de Gaspar Mas, ja que varen ser els primers; ara tinc Tolo Sampol i consider que és el millor, ja que ens prepara molt bé físicament i tàcticament. De totes maneres, vull donar les gràcies a tots els que he tingut perquè tots m'han ajudat.

P. Per acabar, vols dir qualche cosa més?

R. Sí, ampliar les gràcies al Valldemossa At. per les facilitats que em donaren per fitxar pel Patronat i als meus amics que em vénen a veure i vull reconèixer la gran sort que he tingut per pertànyer a uns clubs meravellosos que tenen gran cura tant de les relacions humanes com esportives.

Tomeu Torres

FUTBOL-SALA

Un any més els nins en edat escolar han participat en tres categories de futbol-sala i en les tres varen arribar a les finals insulars.

En benjamí, l'equip format per Miquel Morell, porter; Eddie Ripoll; José A. Jiménez; Tomeu Calafat; Eduard Lambourne i Carlos Alvarez, guanyaren dos dels tres partits que jugaren. Feren el millor futbol dels participants, encara que no es reflectís en la classificació per la falta de jugadors que les regles d'aquest

Alevins al campionat Escolar. Fotografia de Tomeu Torres.

esport contemplan.

En aleví, l'equip compost per Damia Amengual, porter; Aibert Timonei; Toni Calafell; Ricardo Jiménez; Pep Lluís Vicens; Miquel Calafat i els benjamins Miquel Morell; Tomeu Calafat i Eddie Ripoll, que els ajudaren, es classificaren en cinquè lloc per vertadera mala sort, ja que dels cinc partits que jugaren en guanyaren tres, n'empataren un i en perderen un altre. Com

a entrenador estic content, ja que hi varen posar tot el coratge que requeria l'esdeveniment.

En infantil, l'equip compost per Enric Salvà i Josep M. Pons, porters; Miquel A. Plomer; Pedro Vila; Jaume Juan; Joan Lladó; Enric Salvà; Jaume Salvà; Toni Morey; Enrique Compte i Jaume Julià foren els **CAMPIONS**. És de destacar que és la primera vegada que un equip del nostre poble es proclama campió

d'uns campionats escolar, per això té més mèrit, i part d'aquest èxit és dels dos entrenadors, Toni Morell i Dani Calafat. Enhorabona a tots i que no sigui el darrer campionat que guanyin per al nostre poble.

Gaspar Mas

VII OLIMPIADA INFANTIL BUNYOLA 95

Els passats dies 20 i 21 de maig es varen celebrar al poble de Bunyola les VII Olimpíades Infantils. La desfilada amb la flama olímpica va començar a les 9.30 h del dissabte. En el recinte de l'escola vàrem ser rebuts pel batle, el qual ens va donar la benvinguda, i amb un petit discurs va donar per obertes les esmentades

olimpíades. Cal destacar que l'any 1996 ens toca organitzar-les a Valldemossa.

Els partits de futbol-sala varen tenir lloc en el camp de futbol. El nostre poble hi participava en les categories d'Iniciació, Benjamí, Aleví i Infantil (dos equips).

Els resultats varen ser diversos,

però hem de destacar que tots es divertiren molt participant-hi.

Els resultats varen ser els de la taula adjunta.

És de destacar que aquest equip nostre va fer campió de la seva categoria, un títol més per afegir als aconseguits en dates passades a les finals dels campionats escolars. Hem de ressaltar, també, la tasca realitzada pels entrenadors Toni Morell i Dani Calafat amb aquest equip.

Gràcies a tots per participar-hi.

Tomeu Torres

Categoria Iniciació

Valldemossa-	0	EE. Sóller-	5
S. Cors-	1	Valldemossa-	1 Gol: Tom.

Categoria Benjamí

Deià-	1	Valldemossa-	0
Esporles A.-	1	Valldemossa-	0
Queen's-	3	Valldemossa-	0

Categoria Aleví

Valldemossa-	2*	EE. Sóller-	0 *Gols: Albert, T. Calafell.
Es Puig	0	Valldemossa-	3 Gols: Pep Lluís, Ricardo, Joel.

Aquest equip va arribar a les finals.

Categoria Infantil

Valldemossa A-	0	S. V. Pauil B-	1
Valldemossa B-	1	Es Puig A-	0
Deià-	1	Valldemossa A-	0
Esporles-	0	Valldemossa B-	4 Gols: Toni, Morey (2), Enric, Dani.

Semifinals

Valldemossa B-	3*	Queen's-	1 *Gols: Dani.
----------------	----	----------	----------------

Participants a les VII Olimpíades Bunyola 95, futbol-sala. Fotografia de Tomeu Torres.

Endevinalles

1. Té arrels que no es veuen,
que l'arbre és més alt,
puja amunt, amunt,
però no creix mai.

2. Trenta cavalls blancs
en un pujol roig.
Primer renillen
després cossegen.
Després s'aturen tots.

3. Plorarà sense veu
vola sense ales,
mossega sense dents,
sense boca parla.

4. Un ull amb cara blanca
veié un ull amb cara verda
«aquest ull és com aqueix»,
digué l'ull aquell,
«però en lloc de dalt
es troba baix».

Ferran Móra i Gayà

Sopa de lletres

Trobau dins la sopa els noms dels catorze dibuixos representats.

Jeroglífic

Aquest ca no mossega...

Deu errades

Bernadí Estaràs, «Gotzo»

C/ Arxiduc Lluís Salvador, 23
Telèfon 61 25 84
VALLDEMOSSA

Cafeteria Bar **LA CARTUJA**

Pça. Ramon Llull, 1
Tel. 61 22 40
VALLDEMOSSA

Bar Restaurante

CAN COSTA

Teléfono 61 22 63

07170 Valldemossa - Mallorca

PRIMER HOTEL DE TURISME RURAL
A MALLORCA
PRIMERA EMPRESA EN NOMBRE
D'EMPLEATS A VALLDEMOSSA

*Hotel Restaurante
Vistamar*

Vistamar de Valldemossa
07170 Valldemossa (Mallorca) España
C/ Predio Vistamar, s/n.
Tel.: 34-71 - 61 23 00
Fax 34-71 - 61 25 83

VIATGI AMB BONA COMPANYIA

La seva agència de viatges al Polígon de Son Castelló

Gremi Fusters, 11 • Tel. 43 00 01 (8 línies) • Télex: 69120 • Fax: 75 81 31 • Palma de Mallorca

SUCURSALS A: ILLES CANÀRIES • EIVISSA • COSTA DEL SOL • CALA D'OR • CALA RAJADA